

Marcus Enochsson

Vilken konfatyp är du?

Den postmoderna kyrkan i ett
individualiserat samhälle

MEDIA AND COMMUNICATION STUDIES • LUND UNIVERSITY
Förtjänstfulla examensarbeten i MKV 2018:1

För en komplett förteckning över bokutgivningen vid
Medie- och kommunikationsvetenskap, Lunds universitet,
se slutet av boken

© Marcus Enochsson 2018

Institutionen för kommunikation och medier, Lunds universitet
Förtjänstfulla examensarbeten i MKV 2018:1

ISBN 978-91-7267-392-2

Sättning & Grafisk design
Jonas Palm

Tryck

Media-Tryck, Lund University, Lund Sweden 2018

Trycksak
3041 0903

Intertek

MADE IN SWEDEN

Media-Tryck är ett miljömärkt och
ISO 14001-certifierat tryckeri.
Läs mer om vårt miljöarbete på
www.mediatryck.lu.se

Förord

Det här är en rapport i serien Förtjänstfulla examensarbeten i medie- och kommunikationsvetenskap (FEA). Rapportserien startades i syfte att uppmärksamma och belöna uppsatser av särskilt hög kvalitet. Tanken är också att på detta sätt göra läsvärda och väl genomförda examensarbeten tillgängliga för en större publik än den som ryms i seminariesalen. De uppsatser som publiceras fyller därtill en viktig pedagogisk funktion då de visar hur man framgångsrikt genomför ett självständigt examensarbete i MKV, vilket kan fungera som inspiration för andra studenter.

Marcus Enochsson analyserar i sin kandidatuppsats hur svenska kyrkan Västerås på sin webbplats kommunicerar om sina fyra centrala ritualer – dopet, konfirmationen, vigseln och begravningen – på ett sätt som avspeglar en övergripande samhällsutveckling från kollektivism till individualism. Denna omsvängning uttrycks bland annat i ett ökat engagemang i HBTQ-frågor och andra identitetsrelaterade ämnen som väcker många och intressanta frågor om Svenska kyrkans framtid i ett postmodern och individualiserat samhälle.

Studien är mycket väl genomförd i och den visar prov på Enochssons teoretiska och analytiska skicklighet, självständighet och originalitet. Uppsatsen har seminariebehandlats och examinerats på sedvanligt sätt och därvid erhållit högsta betyg. Den har därefter omarbetats för att anpassas till forskningsrapportens form.

Innehållsförteckning

Förord	3
Inledning	6
Kyrkan i ett nytt samhälle	6
Älska, och gör vad du vill	7
Rent konkret...	8
Rätt verktyg	9
...och ett lämpligt urval	9
Textanalys och kodning	10
Textanalytiskt användbara begrepp	10
Kritisk självreflektion	11
Lämpliga glasögon	13
Vilka teoretiska perspektiv?	13
Individualisering: Beck och Giddens	13
Mytologier: Barthes	14
Semiotik och meningsskapande: Bignell och Durant	15
Måste jag tro på Gud?	17
Introduktion	17
Fria ramar och låga trösklar	17
HBQ och ett nytt språk	22
Sammanfattning	23
Präglad av individualisering	25
Ett nytt samhälle	25
Myten om individens frihet	25
Det mytiska begreppets historicitet	28
Vad är kärlek?	30
Individen i risksamhället	34
Istället för kungen?	37
Referenser	39

Inledning

Kyrkan i ett nytt samhälle

”Den gamla tesen om att moderniteten går hand i hand med religionens försvinnande har sedan länge kapsejsat och gått till botten”. Så skrev Ulf Jonsson (Signum 2018) den 12:e november 2016, apropå påven Franciskus besök i Lund när 500-årsminnet av den protestantiska reformationen skulle uppmärksammas på ett ekumeniskt vis. Händelsen fick stor medial uppmärksamhet (ibid.), och ur ett globalt perspektiv är det inte orimligt att hålla med Jonsson; religionen tycks vara här för att stanna. Men hur är det på det lokala planet, i det sekulära Sverige?

Svenska kyrkan (2018a) har för närvarande 6 miljoner medlemmar. På lördagar både döps, konfirmeras och vigs människor i kyrkan. Under vardagarna ställer Svenska kyrkan upp med möjligheten att på ett värdigt sätt ta farväl av dem som avlidit. De här ritualerna (dop, konfirmation, vigsel och begravning) som kyrkan är mest känd för, utöver gudstjänsterna, tycks vara betydelsefulla i åtminstone en del människors liv, också i det sekulära Sverige. Faktum är att ritualer – vare sig de är av religiös karaktär eller ej – tycks vara av stor betydelse för människan i allmänhet. Det har noterats förr (jfr George S. J., 1956: 118) och det kan hävdas än idag. Skolavslutningar, examensceremonier med spikningar, fredagsmys, tiokaffe och nyårsafton är exempel på situationer som är präglade av rituella handlingar av icke-religiös karaktär. Men det finns också en vilja att uppmärksamma livets lite mer speciella milstolpar, såsom födelsen av ett barn eller ett ingånget äktenskap, och då fordras i synnerhet ett högtidligt sammanhang. För dessa tillfällen har kyrkan färdigformulerade ritualer att erbjuda. Men vad betyder dessa ritualer för människan av idag som firar dem? Trots en tid av medlemstapp för Svenska kyrkan (Dagen 2018) tycks särskilda tillfällen kräva ett infinnande i kyrkbänken, också för den ovana kyrkobesökaren. Kan det vara så att kyrkan helt enkelt tillfredsställer ett aldrig sinande behov av ritualer?

Det är rimligt att påstå att Svenska kyrkans roll i samhället förändrats, i takt med att samhället gjort likaså. Vad denna rapport vill undersöka är hur Svenska kyrkans verksamhet kan ses som ett uttryck för denna samhällets omdaning. Det som fokuseras här är just Svenska kyrkans mest populära ritualer: dop, konfirmation, vigsel

och begravning. Vilken funktion fyller de idag? Bär de fortfarande på ett religiöst innehåll eller kan de ses som ett uttryck för något annat? Hur förhåller sig Svenska kyrkan själv till dem? Genom att belysa Svenska kyrkans externa kommunikation vill rapporten bringa klarhet i en del tendenser som kännetecknar dagens samhälle i stort.

Älska, och gör vad du vill

Den här rapporten studerar delar av Svenska kyrkans externa kommunikation, vilket resulterar i ett medie- och kommunikationsvetenskapligt perspektiv på de frågor som ställs. Hur kommunicerar Svenska kyrkan med det omgivande samhället, som i tider av sekularisering tycks vara allt mindre intresserat av teologi, men desto mer av högtidlighet och ceremonier? Vilka budskap förmedlar kyrkan, i sin kommunikation, om kyrkans ritualer och dess innehåll för att tilltala dagens svenskar? Flanagan (1991: 57) skriver att kristna ritualer – enligt den sekulära mentaliteten – hör till en förmodern tidsålder, och att de kan betraktas som lösningar på problem som istället teknologiskt och modernitet numera avhjälpt. Men trots detta tycks det ännu vara något med kyrkorummet, och det som händer där inne, som attraherar den så kallade post-kristna människan (ibid.).

Schultze (1996) har noterat att evangelikala kristna i USA inte sätter ett lika högt värde på tradition i jämförelse med andra kristna grupper, och Schultze menar att detta är ett resultat av det amerikanska frihetsidealet. Det höga värdet människor sätter på den personliga friheten tycks emellertid inte vara begränsad till USA, utan kan sägas vara en dominerande trend i hela västvärlden; vi talar ofta om samhällets individualisering. Denna samhällseliga trend är lika aktuell i Sverige som i USA. Ibland ses den så kallade konsumtionslogiken som ett uttryck för detta: *jag* ska kunna köpa vad *jag* vill när *jag* vill, och det ska gå att anpassa – exempelvis datorn eller telefonen – efter just *mina* preferenser och behov.

Att detta frihetsideal skulle vara applicerbart på religionens värld känns emellertid främmande. I synnerhet den kristna kyrkan har historiskt sett haft en kraftig betoning på kollektivet, snarare än individen. Den som döps inlemmas i Kristi gemenskap, och Jesu liknelse om den sanna vinstocken (Johannes 15) tycks vara särdeles kollektivistiskt präglad. Vidare är tradition något väldigt högt aktat inom kyrkan. Hon har trots allt en 2 000-årig historia. Det är också ur den bibliska skapelseberättelsen som en av samhällets starkaste, traditionella institutioner härstammar: äkten-skapet mellan man och kvinna.

Men hur ska vi då förstå fenomenet – inom Svenska kyrkan – som drop in-dop och drive in-vigslar? Och hur kommer det sig att Svenska kyrkan börjat engagera sig i Pride och HBTQ-frågor, med tanke på den dominerande heteronormen inom kyrkan? Och varför tycks det vara så populärt med olika profiler och inriktningar vad konfirmandverksamhet beträffar? *Vadan denna valfrihet, öppenhet och kravlöshet?* Har

det individualiserade samhället trots allt satt sin prägel på den kollektivistiska och traditionsbundna kyrkan? Det ämnar denna rapport undersöka, genom att studera hur Svenska kyrkan kommunicerar med sin omgivning.

Rapportens mål är alltså att bidra till en djupare förståelse för individualiseringen i det senmoderna samhället, och att visa hur dessa tendenser också kan upptäckas i en religiös institution som Svenska kyrkan.

Flanagan (1991: 1) skriver att just kristna ritualer fått förhållandevis lite uppmärksamhet av sociologer, trots att fler personer (i England) går på söndagens gudstjänster än på lördagens fotbollsmatcher. Med sin bok *Sociology and Liturgy: Re-presentations of the Holy* vill Flanagan därför visa hur sociologi med fördel kan användas för att förstå liturgi i praktiken. Cheong, Poon, Huang och Casas (2009: 292) noterar att samhällsvetare, och således också forskare inom kommunikation och information, helt enkelt har negligerat studiet av religion. Ovanstående har därför bidragit till fältet med deras studie om religiösa landskap och de fokuserar särskilt på hur internet används för att bygga religiösa gemenskaper online. Erik Alvstad (2010) har studerat huruvida internet är en bra plattform för dialog mellan troende och icke-troende, och hur möjligheterna att skapa förståelse och gemenskap mellan parterna i kommunikationen ser ut. Fokus i Alvstads studie var på den svenska hemsidan *Passagen*. I övrigt är studiet av religion tämligen knapp på just det medie- och kommunikationsvetenskapliga fältet. Således belyser den här rapporten religion, och specifikt institutionen Svenska kyrkan, från en relativt ny vinkel – i egenskap av att vara en medie- och kommunikationsvetenskaplig rapport.

Rent konkret...

Syftet med den här rapporten är undersöka på vilket sätt Svenska kyrkans fyra, huvudsakliga ritualer och dess engagemang i HBTQ-frågor kan ses som uttryck för ett individualiserat samhälle. Detta görs genom att specifikt belysa Svenska kyrkan Västerås' webbplats, utifrån följande frågeställningar:

- Hur beskriver och diskuterar Svenska kyrkan Västerås sina ritualer?
- Hur förhåller sig Svenska kyrkan Västerås till Pride och identitetspolitiska frågor?
- Finns det uttryck för individualiseringstendenser i Svenska kyrkan Västerås' texter?

Rätt verktyg

...och ett lämpligt urval

Att studera Svenska kyrkan för att få en djupare förståelse för det senmoderna samhällets individualisering, bör kommenteras. Vad som gör kyrkan särskilt intressant är att den traditionellt sett kännetecknats av kollektivism: *gemenskapen* med alla i den världsvida kyrkan, *sambörigheten* med de döpta och troende i alla tider, levande och döda. Om denna kollektiva aspekt fått ge vika för något annat, i en institution som starkt präglats av kollektivet, så kan det sägas något intressant om samhället i vilket denna institution befinner sig.

Att Svenska kyrkan betraktas som mindre konservativ än till exempel den Katolska kyrkan, är inget nytt. Svenska kyrkans förhållningsätt till samkönade vigslar och ett engagemang för identitetsrelaterade frågor positionerar dem som en samhällsaktör med en vilja att framstå som en del av "det moderna samhället". På det lokala planet utgör Svenska kyrkan Västerås ett särskilt tydligt uttryck för dessa, slarvigt uttryckt, "moderniseringstendenser". Detta har jag funnit efter jämförelser med andra församlingar i Sverige. Därför har jag valt att låta min fallstudie fokusera på just Västerås. Det empiriska materialet som analyserats i denna studie har varit följande texter från Svenska kyrkan Västerås webbplats: Dop (SvK Västerås 2018b); Konfirmation (SvK Västerås 2018c; 2018d); Vigsel (SvK Västerås 2018a); Begravning (SvK Västerås 2018e); *Pride – för kärleken* (SvK Västerås Pride); *Hur talar vi om Gud?* (SvK Västerås Språk); *Jesus – Hen?* (SvK Västerås Hen).

Motiveringen till att studera just webbtexter är att denna externa kommunikation är riktad till "vem som helst" snarare än specifika grupper. Således kan dessa texter säga något om hur Svenska kyrkan Västerås förhåller sig till det omgivande samhället i stort, som de vill kommunicera med.

Textanalys och kodning

Eftersom denna rapport studerar skrivna texter krävs det verktyg som är kapabla att ”öppna upp” texterna i fråga och skapa förståelse för hur de fungerar och vad de idémässigt innehåller. Därför är en kvalitativ, textanalytisk ingång särskilt lämplig.

Den huvudsakliga metoden som använts för att angripa texterna kan beskrivas i termer av vad Ledin och Moberg (2010: 155) benämner en ”kvalitativ, deskriptiv analysmetod”. Målet med den deskriptiva analysen har varit att få en uppfattning om textens innehåll, både på ett *informativt* och på ett *tematiskt* plan. Dahlgren (2000: 92-93) skriver om den här typen av analyskategorier. Utöver att identifiera vilken information som förmedlas, påpekar Dahlgren (ibid., 93) att det också är värdefullt att lägga märke till vilken information som *inte* förmedlas i texten i fråga. I analysarbetet har jag varit särskilt uppmärksam på vilka teologiska poänger som utelämnats, till förmån för andra aspekter.

Den närliggande analyskategorin är den om *tematiska fält*: genom att identifiera olika teman i texten (konkreta, olikartade uttryck med ett gemensamt, abstrakt innehåll) har jag organiserat informationen i olika igenkännbara kategorier. Detta för tankarna till det som vanligen benämns *kodning*, som kan beskrivas som ett verktyg för att närma sig det empiriska materialet på ett överkomligt sätt (Bazeley, 2013: 125). Relevanta koder, eller teman, för den här studien har varit följande: *teologi, logistik, juridik, kärlek, personliga preferenser*.

Det första steget på vägen mot ovanstående kategorier togs genom förutsättningslösa genomläsningar av texterna i fråga. Under dessa genomläsningar kunde en generell kartläggning göras av texterna på ett informativt plan (jfr Dahlgren, 2000: 92-93). Därefter kunde ovanstående teman, eller koder, identifieras och formuleras. Den kvalitativa kodningen har belyst inte bara texternas innehåll i sig, utan också fördelningen av detsamma. Verktyget har alltså visat vilken information som prioriteras i webtexterna.

Textanalytiskt användbara begrepp

Begreppet *adressivitet* har använts för att belysa att *individen* är särskilt premierad i det empiriska materialet, vilket har varit relevant eftersom rapporten behandlar individualisering. Adressivitet ”handlar om att texter har en riktning” (Ledin & Moberg, 2010: 157), det vill säga att de tilltalar någon och att de ”förväntar sig något slags respons” (ibid.). Vidare har språkhandlingar i Svenska kyrkan Västerås’ texter uppmärksammas, eftersom detta kan ge en uppfattning om hur pass interaktiv en text är. Uppmaningar, liksom frågor, har mycket stor *interaktiv potential* eftersom läsaren på ett eller annat sätt måste förhålla sig till det som förmedlas (Björkvall, 2012: 321-322). Interaktivitet i en text är ytterligare ett sätt att sätta individen i centrum, som

någon att interagera med, vilket har gjort denna infallsvinkel relevant för den här rapporten.

Det förut nämnda begreppet adressivitet omfattas av begreppet *intertextualitet*, vilket syftar på texters interaktion och samspel, både mellan andra texter och mellan deltagare (skribenter och läsare) (Ledín & Moberg, 2010: 155). De texter som analyserats i denna studie har inte lästs som enskilda, av varandra oberoende texter, utan det faktum att de alla är en del av samma webbplats har spelat en roll i analysen. Exempelvis kärleksbegreppet är återkommande i texterna, liksom betoningen på möjligheterna till personlig anpassning av verksamheterna, och detta är aspekter som knyter samman texterna.

Kritisk självreflektion

Det medie- och kommunikationsvetenskapliga fältet är influerat av tolkande vetenskaper. Det som fokuseras är den *mening* som finns i det empiriska materialet. Frågan om just mening är således central. Fay (1996: 137) understryker detta och beskriver meningsbegreppet som ”the heart of social science”. Ekström och Larsson (2010: 16) påpekar emellertid att ”[m]ening [inte kan] observeras utan måste tolkas och förstås”. Min förmåga att tolka och förstå Svenska kyrkan Västerås’ texter avgör således tillförlitligheten hos min textanalys. Men hur vet man om man verkligen förstått meningen i en text?

Durant (2010: 56) skriver att en fråga man kan ställa sig i förhållande till en texts mening är: *Vilken reaktion uppmuntras i läsningen av texten?* Mina (begränsade, men ej obefintliga) teologiska kunskaper och min bakgrund inom Svenska kyrkan försätter mig i en fördelaktig position när jag ska tolka deras texter: jag har lätt för att förstå vilka teologiska resonemang som förs, och jag har också en viss förståelse för vilka typer av reaktioner som kan tänkas uppmuntras i deras texter.

Durant (ibid., 58-59) lyfter också två andra frågor som man kan ställa sig i förhållande till betydelserna i en text: *Vem kommer läsa det så här?* och *Vad betyder det här i normala fall?* Det ligger i webbtexternas natur att vem som helst kan läsa dem och skapa sina egna betydelser i dem. För att överbrygga den potentiella fallgrop som min särskilda kunskap kan innebära har jag aktivt pendlat mellan mitt eget perspektiv och den oinvidiges dito. Begreppet *mening* i en kommunikativ händelse kan betraktas ur både sändarens och mottagarens synvinkel, det vill säga man kan ha ett intentionalistiskt eller hermeneutiskt perspektiv (Fay, 1996: 151). Jag har gjort mitt bästa för att vara medveten om båda i mitt analysarbete.

Sandberg och Thelander (2000: 209) skriver om vikten av att skapa en närhet till det empiriska materialet. För att uppnå detta inledde jag arbetet med ett antal förutsättningslösa genomläsningar av texterna i fråga. Min kunskap inom teologi och min bakgrund i Svenska kyrkan bidrog ytterligare till denna närhet. Sandberg och Thelander (ibid., 212) påpekar dock att analysarbetet också förutsätter ”att forskaren

på något sätt distanserar sig till materialet och till sin forskarroll”. Därför har jag påmint mig själv om det samhällsvetenskapliga perspektiv jag arbetar utifrån. Jag har aktivt blickat bortom Svenska kyrkan som trossamfund, och betraktat dem som en aktör bland många i ett samhälle som vi försöker förstå oss på.

Lämpliga glasögon

Vilka teoretiska perspektiv?

Den här rapporten studerar Svenska kyrkans funktion i dagens sen- eller postmoderna samhälle, vilket kan beskrivas som individualiserat. Således är det rimligt att anlägga teoretiska perspektiv som behandlar denna individualisering. Eftersom det specifikt är den externa kommunikationen som analyseras fordras också en teoretisk utgångspunkt som kan hjälpa oss att förstå mening och budskap.

Individualisering: Beck och Giddens

Ulrich Beck (1986/1998) har myntat begreppet *risksamhälle* (till skillnad från exempelvis klassamhälle), och menar att det är just ett sådant vi lever i nu. Förr var det främst den naturliga världen som förknippades med risker, men nu är det samhället själv som skapar dem. Beck (ibid., 30) noterar att moderniseringsprocessen ”blir en fråga och ett problem för sig själv”, att medan teknologiska framsteg tidigare setts som något positivt för naturen, samhället och privatlivet så har denna entusiasm nu fått ge vika för ”frågor kring hur man politiskt och vetenskapligt ’hanterar’ [...] riskerna med aktuella eller potentiella teknologier, med hänsyn till specifikt definierade relevanshorisonter” (ibid.). Beck (ibid., 11) skriver mot bakgrund av Tjernobylylyckan, och den kan ses som ett exempel på riskerna med ny teknik, i det här fallet kärnkraft. Det som emellertid är särskilt relevant för den här rapporten är att risksamhället kännetecknas av individualisering, det vill säga att det personliga *jaget* får särdeles stor uppmärksamhet (ibid., 159).

Anthony Giddens (2003/2010: 56-57) har också närmat sig det senmoderna samhället, och noterat traditionens avtagande makt. Han bekräftar också att i detta samhälle är ”[j]agidentiteten [...] något som måste skapas och återskapas i en mer aktiv utsträckning än tidigare” (ibid., 57), vilket ligger i linje med tesen om samhällets

individualisering. Ett användbart begrepp för den här rapporten har varit *skalinstitutioner*, vilka kan beskrivas som institutioner (exempelvis kyrkliga ritualer, såsom vigseln eller begravningen) som till det yttre är relativt intakta men som fått ett nytt innehåll. Giddens (ibid., 66) beskriver just äktenskapet och familjen som skalinstitutioner – begreppen finns kvar men dess inre karaktär har förändrats. Med detta i åtanke har jag närmat mig Svenska kyrkans ritualer.

Giddens (1992: 58) har presenterat ytterligare ett begrepp som varit användbart i arbetet med den här rapportens analys, nämligen begreppet *rena relationer*. Detta kan definieras som relationer som ingår för relationernas egen skull. Kärlek, sexualitet, äktenskap och relationer är inte nödvändigtvis förknippade med varandra i det individualiserade samhället (vilket de tidigare varit), utan relationer kan ingås – och lämnas – på en mer flexibel och av individerna själva determinerad basis. De rena relationerna kan således också ses som ett uttryck för det individualiserade, senmoderna samhället.

Mytologier: Barthes

För att förstå huruvida, och på vilket sätt, Svenska kyrkan Västerås' webbtexter ger uttryck för ett individualiserat samhälle måste vi förstå vilka betydelser som finns i dessa texter. Vi kan emellertid inte nöja oss med en ytlig redogörelse för texternas innehåll, utan vad som fordras är en förståelse för vilken typ av ideologi som – på ett övergripande plan – kommer till uttryck i texterna. Därför är det lämpligt att vända sig till Roland Barthes (1957/2013).

Barthes (ibid., 217) har gjort sig känd för sitt resonemang om *myter*, vilket kan beskrivas som en typ av yttrande; budskap kan alltså förmedlas *på ett mytiskt sätt*. Det som är anmärkningsvärt med myter är deras förmåga att förmedla budskap på ett sätt som får dem att framstå som helt naturliga, som något ingen skulle få för sig att ifrågasätta. Barthes (ibid., 231) uttrycker det som att mytens funktion är att förvränga, men den framstår som paradoxalt transparent.

Modellen för mytisk kommunikation bygger på Saussures semiologi, det vill säga studiet av tecken (ibid., 219). (Idag ses termerna semiologi och semiotik, ofta, som utbytbara.) Semiologin arbetar med tre begrepp: *det betecknande*, *det betecknade*, och *tecknet*. Ett krucifix är något *betecknande*, som i det här fallet *betecknar* den korsfäste Jesus. Kombinationen av det betecknande och det betecknade utgör *tecknet* (ibid., 221). Barthes (ibid., 223-224) benämner detta det första semiologiska systemet, medan den mytiska nivån utgör ett andra, semiologiskt system som bygger på det första. På den mytiska nivån kan krucifixet sägas beteckna alltifrån skuld till seger och kärlek. Fokus har nu flyttats från det konkreta (en korsfäst man) till något större.

Semiotik och meningsskapande: Bignell och Durant

Frågan om mening är – som metodkapitlet redan poängterat – central i en samhällsvetenskaplig studie som denna. Bignells bok *Media Semiotics* (1997/2002), om just semiotik, har således varit en tillgång i arbetet, och boken kan ses som en del av den tankemässiga kedjan som Saussure och Barthes tillhör. Durant (2010: 68) nämner också semiotik i sin bok *Meaning in the Media*, men problematiserar detsamma. Han påpekar att det är viktigt att ha uttolkarens värderingar och situation i åtanke, och att se mening som något som *skapas* snarare än något som är (ibid., 72). I den här rapporten har Durants arbete bland annat använts för att belysa ordet *kärlek* och dess potentiella betydelser.

Måste jag tro på Gud?

Introduktion

I denna inledande del av analysen undersöker jag hur Svenska kyrkan Västerås beskriver och diskuterar sina fyra främsta ritualer (dop, konfirmation, vigsel, begravning) på sin webbplats. Rapportens problematik kretsar kring individualisering, och syftet med den här delen av analysen är att bringa klarhet i hur kyrkan presenterar sina ritualer i dagens individualiserade samhälle. Har ritualerna fortfarande ett religiöst innehåll eller kan de ses som uttryck för något annat? Jag analyserar också hur Svenska kyrkan Västerås förhåller sig till Pride och frågor om könsidentitet, i syfte att belysa hur de arbetar för att knyta an till uppmärksammade frågor i det senmoderna samhället.

Fria ramar och låga trösklar

I alla analyserade texter på Svenska kyrkan Västerås' webbplats förmedlas en öppenhet gentemot potentiella deltagare i kyrkans verksamhet. Öppenheten definierar jag i termer av – figurativt – låga trösklar och fria ramar; olika typer av gudstjänster (såsom dop och vigslar) är öppna för vem som helst och kan anpassas efter personliga preferenser. Svenska kyrkan Västerås formulerar sig på ett sätt som sätter individens vilja i centrum, snarare än att uttrycka krav på att individen ska anpassa sig efter givna kollektivistiskt präglade konventioner och traditioner.

Ett exempel på ovanstående är texten om dop (SvK Västerås 2018b), som betonar de stora möjligheterna att själv vara med och påverka utformningen av dopgudstjänsten: i dopsamtalet som föregår själva gudstjänsten träffas prästen och dopfamiljen/kandidaten för att ”[gå] igenom hur dopgudstjänsten går till och *gemensamt* [bestäm] hur den ska ramas in” (ibid., min kurs). Notera ordvalet ”gemensamt”; det som betonas är dopfamiljens/kandidatens involvering i utformningen av dop-

gudstjänsten, snarare än att dopsamtalet beskrivs som ett tillfälle för prästen att förklara hur ett dop (enligt konvention eller ordning) går till. Musik tas för övrigt upp som ett verktyg att använda för personlig prägling av stunden.

Det förefaller vara så att Svenska kyrkan Västerås – till skillnad från andra församlingar – valt att *inte* fördjupa sig i teologi i denna doptext, utan man hänvisar istället till Svenska kyrkans nationella resurser. Detta får konsekvensen att Svenska kyrkan Västerås' text om dop präglas mer av frågor som rör logistik och praktiska aspekter, vilket placerar dessa frågor diskursivt högre i hierarkin i förhållande till teologi.

Det som tidigare benämndes gudförälder går nu under namnet fadder. En sådan person utses av barnets föräldrar, och att vara fadder innebär enligt Svenska kyrkan Västerås "att vara en förebild för den som döps och att vara någon som finns till hands genom livet med stöd och uppmuntran" (ibid.). Detta kan kontrasteras mot den definition av faddersuppdraget som finns inom den Katolska kyrkan, i vilken faddern tillsammans med föräldrarna har till uppgift att "bekänna kyrkans tro i stället för barnet" (KPN 2018a) under dopgudstjänsten. Men också inom Svenska kyrkan finns kontraster till Svenska kyrkan Västerås' formuleringar: Högalids församling definierar fadderns uppgift som att "hjälpa barnet att utforska den kristna tron" (SvK Högalid 2018b) och S:t Matteus församling skriver att "[e]n fadders uppgift är att regelbundet be för sitt dopbarn, att uppmärksamma dopdagen varje år och att vara en förebild i kärlek och tro genom barnets liv" (SvK S:t Matteus 2018b). Svenska kyrkan Västerås skiljer sig från alla ovanstående exempel genom att inte ge uttryck för specifikt religiösa eller kristna förpliktelser hos en fadder, utan de låter fadderskapet stanna vid att vara en allmänt vägledande och uppmuntrande funktion. Detta kan läsas som en vilja att inte ställa (traditionella) krav på den individ som funderar på dop eller som står inför att bli dopfadder.

Svenska kyrkan Västerås tillhandahåller möjligheten till drop in-dop, liksom exempelvis Svenska kyrkan Malmö (SvK Malmö 2018b) och en del andra församlingar. I Västerås erbjuds detta "flera gånger per år" (SvK Västerås 2018b) och när det sker på *Power Big Meet* eller *Västerås Summer Meet* benämns det som drive in-dop. Avslutningsvis erbjuds en *Checklista för dop* vilken potentiella dopföräldrar eller dopkandidater kan ha som utgångspunkt inför sina egna förberedelser. Denna lista finns också på Svenska kyrkan Malmös webbsida (SvK Malmö 2018b) och är således inte unik för Västerås, men på just Västerås' webbsida kontextualiseras listan som en förstärkning av Västerås' allmänna linje om valfrihet och avsaknad av krav, eftersom texten som helhet präglas av dessa värden. Listan markerar friheten att själv bestämma över dopdagen och andas en uppmuntran att komponera den så som man själv vill ha den. Frågan kring dopklänning tas upp, men inom parentes skrivs "om man vill" (SvK Västerås 2018b). Övriga frågor som tas upp i checklistan är (ibid.):

Hur vill du ha dopdagen? När vill du ha dopet? Vilken kyrka vill du vara i? Vilka ska vara med? Hur vill du fira efter gudstjänsten? Vill du ha faddrar och vem ska du i så fall fråga?

Den här checklistan är ett särskilt tydligt exempel hur individen och hens vilja sätts i centrum, eftersom texten riktar sig till just ett *du* och eftersom den uttrycker en vilja att veta *hur just du vill ha det*.

Texterna som relaterar till konfirmation och ungdomsverksamhet följer samma linje gällande individuella preferenser, vilket följande utdrag tydliggör: "Du behöver inte tycka, se ut eller tro på något speciellt sätt. Hos oss är du välkommen precis som du är" (SvK Västerås 2018c). Detta citat understryker en kravlöshet och en vilja att möta människor specifikt *som de är*. Man skriver att församlingen erbjuder olika inriktningar vad konfirmation beträffar, såsom fotboll, dans och rock, och man ställer frågan: "Vilken konfatyp är du?" (ibid.). Här finns ingen färdig mall i vilken alla måste passa in.

Västerås ger således inte uttryck för ett kollektivistiskt perspektiv, till skillnad från andra församlingars texter. Hässleholms församling (SvK Hässleholm 2018d) betonar möjligheten att under konfirmandtiden *prata med andra* kring viktiga frågor, och Svenska kyrkan Malmö (SvK Malmö 2018c) lägger också emphasis på gemenskap. Här bör det för sakens skull noteras att konfirmationen förklaras överlag mer på både Hässleholms församlings webbsida och på Svenska kyrkan Malmös dito. Det finns dock fortfarande analytiska poänger att lyfta fram.

Svenska kyrkan Västerås' text är dialogisk (jfr Ledin & Moberg, 2010: 156), vilket kan ses som ett uttryck för en vilja från Västerås' att engagera läsaren, att framstå som flexibel och modern snarare än mossig och stel. Den potentiella konfirmanden erbjuds möjligheten att välja mellan en mängd olika alternativ för att hitta den konfirmationssituation som passar just hen bäst. På sidan som specifikt behandlar konfirmation finns en under-sida med rubriken *Frågor och svar* (SvK Västerås 2018d). Det översta stycket på denna sida lyder (ibid.):

Måste jag tro på Gud?

Låt oss ställa om frågan. Vem eller vad är Gud? Under konfirmandtiden får du bl.a. möjlighet att svara på den typen av frågor. Men för att vara tydlig: nej, du behöver inte tro på någonting egentligen, men du får gärna tro på dig själv. :)

Formmässigt är den här texten upplagd enligt modellen FRÅGA (i första person) och SVAR (i andra person), vilket kan läsas som en diskursiv markering av individens höga prioritet, eftersom individen är någon man vill *gå i dialog med*. Individens centrala plats förstärks ytterligare genom formuleringen "men *du* får gärna tro på *dig själv*" (SvK Västerås 2018d, min kurs.).

Också texten om vigsel (SvK Västerås 2018a) sätter individen i centrum på olika sätt. Det poängteras att vigseln är öppen för alla par, "oavsett kön och när i livet du vill ta steget att gifta dig" (ibid.). Intressant är valet att skriva "*du* vill [...] gifta *dig*" snarare än "*ni* vill gifta *er*". Vidare är ett övergripande drag i texten en betoning på att det ska vara enkelt att gifta sig och att det är väldigt fria ramar vad kyrkliga vigslar beträffar. Det finns en antydning i texten till att vilja omdefiniera föreställningar om hur en kyrklig vigsel bör se ut, vilken framträder genom att man statusmässigt likställer kontrasterande versioner av hypotetiska vigslar. Nedanstående citat är ett exempel på detta (ibid.):

En kyrklig vigsel kan vara en stor samling med släkt och vänner eller en liten med de allra närmaste. Den kan ske i en kyrka, utomhus eller kanske hemma på verandan. Vissa gifter sig i frack och långklänning, andra i jeans. Varje brudpar är unikt och därför är ingen vigsel den andra lik.

I ett stycke om själva vigselgudstjänsten förklarar texten vad som krävs för att vigseln ska vara juridiskt giltig (ibid.). Därefter nämns det kort att bibeltexter och en välsignelse ingår, följt av det återkommande temat om möjligheten att sätta en personlig prägel på vigseln. Musik tas upp som ett exempel på ett sätt att göra stunden personlig. Man noterar att det finns ett rikt utbud av psalmer att välja mellan, men också att andra typer av musikaliska inslag ofta förekommer i vigselgudstjänster.

Svenska kyrkan Västerås erbjuder också vid vissa tillfällen möjlighet till drop in-vigsel, och när evenemangen *Västerås Summer Meet* och *Power Big Meet* äger rum ställer Svenska kyrkan upp med möjligheten till drive in-vigsel (ibid.). Dessa initiativ kan ses som en logisk följd i strävan efter att vilja göra den kyrkliga vigseln så tillgänglig och inkluderande som möjligt.

Texten gör ytterst få anspråk på att förmedla en teologisk signifikans i vigselceremonin, eller på att förklara vilken roll äktenskapet har i en kristen kontext. På denna punkt skiljer sig Svenska kyrkan Västerås från andra församlingar. Gud nämns kort i början då man inleder med citatet "[i]nför Gud och i denna församling närvaro frågar jag dig..." (ibid., min kurs.) och man nämner "sist men inte minst" (ibid.) att man får ta emot en välsignelse över äktenskapet. Motsvarande text om vigsel som S:t Matteus församling (SvK S:t Matteus 2018a) publicerat betonar däremot att det specifikt är Gud som välsignar äktenskapet.

På två ställen definierar Svenska kyrkan Västerås (ibid.) den kyrkliga vigseln som just "att säga ja till kärleken", och i motsvarande text om vigsel skriver Högalids församling (SvK Högalid 2018a) att "Gud är kärleken och all kärlek har ytterst sitt ursprung i Gud". Länken mellan kärlek och Gud i kristen teologi tas däremot inte upp på Svenska kyrkan Västerås' webbsida. På Hässleholms församling (SvK Hässleholm 2018a) webbsida framställs detta emellertid som något helt centralt.

Texten om vigsel inleds på Svenska kyrkan Malmö's webbsida med exakt samma text som finns på Svenska kyrkan Västerås' webbsida, men till skillnad från Västerås utvecklar Malmö (SvK Malmö 2018a) vad en vigsel innebär med ytterligare en paragraf. I den markeras inte bara Guds närvaro, utan Gud omskrivs också som en *aktiv* agent i sammanhanget som "lovar att för alltid vara med i relationen för att hjälpa och ge kraft" (ibid.). Vidare skriver Malmö att vigseln "är en stund av helighet" (ibid.), vilket kontextualiserar den kyrkliga vigseln som en specifikt religiös ritual, eftersom man använder ordet "helighet".

Svenska kyrkan Malmö's text konstaterar för övrigt att "[e]n kyrklig vigsel är mer än ett juridiskt avtal" (ibid., min kurs.), vilket är en betoning som inte framkommer i motsvarande text på Svenska kyrkan Västerås' webbsida. I deras fall finns istället ett stycke med rubriken *Vigselgudstjänsten*, i vilket man först redogör för vad som krävs för att vigseln ska vara juridiskt giltig, och därefter står det att "[d]et *ingår också* bibeltexter och en välsignelse (SvK Västerås 2018a, min kurs.)". Ordningsföljden – juridiken först och sedan religionen – implicerar en värdehierarki mellan dessa fält,

och kontextualiserar det religiösa innehållet som en bisak. Genomgående genom hela Västerås' text placeras den religiösa aspekten diskursivt lägre i hierarkin genom att juridik och logistik ägnas mer textutrymme och förklaras djupare med konkreta exempel, vilket är en behandling som religionen inte får i det här sammanhanget.

Den låga halten teologi i Svenska kyrkan Västerås' text blir särskilt tydlig när den kontrasteras mot den Katolska kyrkans syn på äktenskapet. I deras häfte (KPN 2018b) med information om att vigas i kyrkan citerar man den Katolska kyrkans lagbok, i vilket man talar om äktenskapet som ett *förbund*. Bischofberger (2009: 70-71) definierar detta begrepp på följande sätt:

[I] ett kontrakt eller fördrag satsar man sina pengar eller sina ägodelar, i ett förbund satsar man sig själv. I enlighet med förbundsbegreppets ursprungsbetydelse är även äktenskapsförbundet varaktigt.

Här är det viktigt att notera en konfessionell skillnad mellan den Lutherska respektive den Katolska kyrkan: i den förra betraktas inte äktenskapet som ett sakrament, vilket rimligen får konsekvenser i Svenska kyrkans externa kommunikation om det här ämnet. Det är således föga förvånande att man väljer att tala om det i termer av "[a]tt lova varandra att göra allt för att den [livslånga gemenskapen] ska hålla" (SvK Västerås 2018a) snarare än med förbundsterminologi. Men S:t Matteus församling (SvK S:t Matteus 2018a) skriver ändå att "[e]nligt Bibeln och kyrkans tro är äktenskapet instiftat av Gud" och både Hässleholms församling (SvK Hässleholm 2018a) och Högalids församling (SvK Högalid 2018a) noterar den roll som kyrkorummet spelar i att bidra till stämningen av högtid och allvar. Vad som således kan betraktas som anmärkningsvärt i sammanhanget är Svenska kyrkan Västerås' generella nedtoning av det teologiska stoffet bakom vigseln, och nedtoningen av allvaret.

I texten om begravning skriver Svenska kyrkan Västerås att "[e]tt råd till dig som anhörig är att ta dig tid att fundera på vad du tycker är viktig[!] kring begravningen" (SvK Västerås 2018e). Det återkommande temat om individens preferensers centralitet syns alltså även här. En vilja att vara behjälplig framstår särskilt tydligt i stycket med rubriken *Vem gör vad*. Där står det: "[i] samband med ett dödsfall kan det vara svårt att veta vad som behöver göras – och vem som gör vad" (ibid.). Här identifierar sig texten med en hypotetisk läsare som känner ovisshet, och i efterföljande text och stycken förklaras på ett tydligt sätt vad som behöver göras inför en begravningstjänst och vem som förväntas göra vad.

Så långt liknar Svenska kyrkan Västerås' text många andra församlingars motsvarande texter. Men till skillnad från exempelvis Hässleholms församling (SvK Hässleholm 2018b) fördjupar Svenska kyrkan Västerås inte den teologiska aspekten i en begravningstjänst. Medan Hässleholms församling ägnar ett stort textutrymme åt en teologisk diskussion prioriterar Västerås logistik och praktiska förberedelser. Precis som i avsnitten om dop, konfirmation och vigsel finns också i detta avsnitt från Västerås en aspekt av förmedlad kravlöshet.

Sammanfattningsvis betonar Svenska kyrkan Västerås på olika sätt möjligheten att anpassa deras verksamhet efter individuella preferenser, och de förmedlar en genuin vilja att lyssna till, och gå i dialog med, varje enskild människa. En naturlig följd av

detta är en generell nedtoning av kollektivistiska aspekter inom kyrkan, och därigenom också en nedtoning av traditioner och konventioner.

HBTQ och ett nytt språk

Svenska kyrkan Västerås är engagerade i HBTQ-frågor och i Pride-rörelsen. På en av deras webbsidor – som annonserar att Svenska kyrkan ”precis som tidigare år” (SvK Västerås Pride) deltar i Västerås Pridefestival – förklarar Caroline Kyhlbäck, präst i domkyrkan, varför de tycker att Pride är viktigt och varför man valde att anordna en så kallad Regnbågsmässa (ibid.). Texten har rubriken *Pride – för kärleken*, och välkomnar läsaren till en ”inkluderande mässa som firar mångfalden och kärleken” (ibid.). Vidare står det följande (ibid.):

Regnbågsmässan är en gudstjänst med nattvard där vi firar och tackar för mångfalden i Guds skapelse. Regnbågsmässan har låga trösklar och innehåller mycket musik, så att även den som inte är van gudstjänstdeltagare ska känna sig hemma.

Ovanstående citat framhåller förhållandet mellan kollektivet och individen. ”Vi firar och tackar för mångfalden i Guds skapelse” (ibid., min kurs.) men ”även *den* [enskild person] som inte är van gudstjänstdeltagare ska känna *sig* hemma” (ibid., min kurs.). De ”låga trösklar[na]” (ibid.), tillsammans med en föregående mening som talar om en ”inkluderande mässa”, kontextualiserar kollektivet som ett icke-exklusivt sådant.

Mångfald och kärlek framhålls som starka värden eftersom det är något som specifikt firas, och mer specifikt firar man att ”Guds kärlek gäller oss alla” (ibid.). På frågan om varför Svenska kyrkan Västerås går med i Pride-paraden svarar man att ”vi vill visa att det kristna kärleksbudskapet gäller alla människor, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet” (ibid.). Den personliga identiteten, och det faktum att den inte påverkar Guds kärlek till alla individer, lyfts således fram som något väldigt viktigt.

Vidare arrangerar Svenska kyrkan Västerås, i samarbete med studieförbundet Sensus och Vestmanlands Läns Tidning, en serie föreläsningar under rubriken Hur talar vi om Gud? (SvK Västerås Språk). Det här är ett initiativ som springer ur den debatt som blossade upp när Svenska kyrkan Västerås i en julannons refererade till Jesus med det könsneutrala pronomenet *hen* (SvK Västerås *Hen*). Susann Senter, domprost i Västerås, skrev därefter en text som publicerades på deras webbsida den 28 december 2017, i syfte att motivera deras språkbruk. Bland annat skriver hon att ”[t]eologiskt beskriver vi Jesus som sann Gud och sann människa. Och den sanna människan definieras inte av sitt kön” (ibid.). Före publiceringen av den omdebatterade julannonsen hade Svenska kyrkan Västerås ägnat två arbetsdagar åt likabehandlingsfrågor under vilka ämnen som ålder, funktionsvariationer, könsidentitet och sexuell läggning diskuterades (ibid.). Senter kommenterar: ”För många av oss är det helt bekvämt att identifieras som män eller kvinnor, men för några är detta ett

skav” (ibid.). Hon menar att användningen av ordet hen erbjuder möjligheten att ge ett nytt perspektiv.

I Sinters (ibid.) text framträder också, likt fallet med många andra texter på Svenska kyrkan Västerås' webbplats, ett avståndstagande från allmänt gällande regler eller normer; de som är ”bekväma med det traditionella språket” (ibid.) uppmuntras att hålla fast vid det, medan andra är fria att prova nya sätt att förhålla sig till det kristna innehållet rent språkligt. Sinter skriver att avsikten med ”hen-annonsen” var att ”öppna för ett samtal, som kanske inte använder de mest traditionella orden, men som söker ett möte med det heliga” (ibid.). Specifikt viljan att rent konkret öppna för samtal ligger i linje med den generellt dialogiska aspekten i texter som analyserats i tidigare avsnitt; texterna om de olika kyrkliga ritualerna har hög potential för interaktion med läsaren, och individens tankar och åsikter tillskrivs ett högt värde. I Sinters (ibid.) text får viljan att interagera med människor ett konkret uttryck som sträcker sig bortom texter på webbsidan.

Sammanfattning

I detta kapitel har jag visat hur ett stort fokus på individen och på identitet föreligger i Svenska kyrkan Västerås' texter om de kyrkliga ritualerna dop, konfirmation, vigsel och begravning. I vissa fall får teologiska aspekter en diskursivt lägre position i hierarkin av prioriteringar, åtminstone i jämförelse med andra församlingars motsvarande texter. De kyrkliga ritualerna presenteras på ett sådant sätt att ett annat innehåll än det traditionella ges emfas. Texterna om ritualerna riktar sig *till* individen, och ritualerna är *till för* individen.

Jag har även tagit upp det faktum att HBTQ-frågor ligger högt upp på agendan hos Svenska kyrkan Västerås, och även här visat hur frågor om identitet präglar deras verksamhet. Detta kan läsas som en vilja från Svenska kyrkan Västerås' håll att engagera sig i aktuella frågor i dagens samhälle, och därigenom framstår de som moderna.

Präglad av individualisering

Ett nytt samhälle

En röd tråd i förra delen av analysen är hur individen fått en diskursivt hög status i Svenska kyrkan Västerås' webbtexter. Ritualernas teologiska innehåll har fått mindre utrymme till förmån för något annat. Giddens (2003/2010: 66) begrepp *skalinstitutioner* ter sig vara användbart i beskrivningen av läget: de kyrkliga ritualerna består till dess form, men har fått ett annat innehåll. Berger (1969: 108), som skrivit om samhällets sekularisering, har noterat att sekulariseringsprocessen påverkat protestanter i större utsträckning än till exempel katoliker. Detta är relevant eftersom Svenska kyrkan är ett protestantiskt samfund. Både Beck (1986/1998) och Giddens (2003/2010, 1992) har beskrivit ett samhälle som är präglad av individualisering, och syftet med det här kapitlet är att undersöka hur Svenska kyrkan Västerås förhåller sig till detta samhälle.

Myten om individens frihet

Låt oss titta närmare på ett citat från Selters (SvK Västerås Hen) text om varför de valde att referera till Jesus som *hen* i en julannons:

I Jesus vill jag, och många med mig, känna igen Världens räddning, men också känna igen mig själv och andra. Förebilder fungerar så. Några är helt bekväma med det traditionella språket, och ska fortsätta hålla fast vid det. Men för andra kanske ett annat perspektiv kan öppna för ett möte. Människor kan identifiera sig som människor, utan de pronomen vi förväntar oss. Jesus delar också deras villkor.

I ovanstående citat lyfts individen och i synnerhet identifikation fram som något viktigt. Viljan att ”känna igen *mig själv* och andra” (ibid., min kurs.) placeras diskursivt lika högt som att känna igen Jesus som Världens räddning – ett centralt credo i den kristna övertygelsen – eftersom ovanstående satser länkas samman i en och samma mening. Den senare satsen får dessutom en särskild emfas eftersom den föregås av ordet *men*, som implicerar ett motsatsförhållande eller en kontrast mellan de satser vilka ordet binder ihop. Detta resulterar i att den andra satsen framstår som anmärkningsvärd. Innehållet som förmedlas i meningen i fråga är alltså, att det är viktigt att känna igen Jesus som den han är i kristen-teologisk bemärkelse – Räddaren – men att det *också* är viktigt att som individ kunna identifiera sig *med Jesus*, och även kunna identifiera andra individer med honom. Meningen som följer, ”[f]örebilder fungerar så” (ibid.), följer samma linje och tillsammans med den första meningen understryker de värdet av *personlig* identifikation med Jesus. Paragrafen avslutas också med en sådan markering, när Senter föreslår att ett förändrat språkbruk kan innebära att ”[m]änniskor kan identifiera sig som människor, utan de pronomen vi förväntar oss. Jesus delar också deras villkor” (ibid.). Rent konkret: jag ska kunna identifiera mig med Jesus utan att identifiera mig som specifikt man eller specifikt kvinna, och Jesus, i egenskap av sann människa, delar mina villkor *oavsett vem jag är*.

Ovanstående kan vi betrakta som en myt, för att tala med Barthes (1957/2013). Myter är en del av ett semiotiskt (semiologiskt) system, och Barthes (ibid., 217) beskriver myter som budskap med innehåll, eller som system för kommunikation. Det är emellertid viktigt att skilja mellan innehållet och kommunikationen i sig – myter är inte idéer, men de kan däremot *förmedla* sådana (ibid.), och de gör det på ett särskilt sätt.

På det första semiotiska planet behandlar Sinters text (SvK Västerås Hen) frågor om könsidentitet. På det här planet har alla tecken *mening* (Barthes 1957/2013: 226): de är fulla av innehåll som vi medvetet känner igen. När Senter säger ”[f]ör många av oss är det helt bekvämt att identifieras som män eller kvinnor, men för några är detta ett skav” (SvK Västerås Hen) vet vi på meningsnivå vad hon vill förmedla: ett budskap om män och kvinnor (med alla dess övriga, men specifika konnotationer) i relation till identitetsfrågor – mer specifikt: det är ett budskap om könsidentitet. På det första semiotiska planet är alltså alla dessa tecken fyllda av detta immateriella innehåll. På det andra semiotiska planet – det mytiska – ”töms” däremot dessa tecken på dess innehåll, och från att ha varit mening omvandlas de till vad Barthes (1957/2013: 226) benämner *form*. Formbegreppet syftar på tecken som är så att säga tomma, eller snarare: det innehåll som de bär på när de utgör mening har distansrats, och hålls på avstånd (ibid., 227). Alla de specifika konnotationer vi tillskriver ord som *man*, *kvinna*, *identitet*, *skav* och så vidare försvinner ur sikte på den mytiska nivån. Den roll som det immateriella innehållet spelar för det materiella uttrycket på den första semiotiska nivån, övertas av det så kallade *begreppet* på den mytiska nivån (ibid., 228). Formen betecknar alltså begreppet. Sammanslagningen av dessa två är myten (ibid., 231). Medan Sinters text (SvK Västerås Hen) på meningsnivå förmedlar resonemang kring könsidentitet förmedlar samma text på mytisk nivå en

ideologi som går ut på att individen ska vara välkommen in i kollektivet, men *inte* begränsas av detsamma. Jag benämner detta: myten om individens frihet.

Den ovan nämnda myten kan ses genomgående i Svenska kyrkan Västerås' texter. I texten med rubriken *Pride – för kärleken* står följande (SvK Västerås Pride):

Regnbågsmässan är en gudstjänst med nattvard där vi firar och tackar för mångfalden i Guds skapelse. Regnbågsmässan har låga trösklar och innehåller mycket musik, så att även den som inte är van gudstjänstdeltagare ska känna sig hemma.

Ovanstående citat är, på den mytiska nivån, ett exempel på en form som betecknar begreppet att individen ska vara välkommen till (och uppmuntras att delta i) kollektivet. Men meningen om att ”även den som inte är van gudstjänstdeltagare ska känna sig hemma” (ibid.) fyller också funktionen av att – som form – beteckna idén om att kollektivet inte ska begränsa individen; individen ska inte behöva anpassa sig själv efter externa konventioner som kollektivet annars hade kunnat tänkas påtvinga den enskilda personen. Således framträder också här den röda tråden i form av myten om individens frihet.

Regnbågsmässan, som hålls i samband med Västerås Pridefestival, firar mångfalden och kärleken (ibid.). Dessa ord har ett specifikt innehåll på meningsnivå, medan de som form fylls på med begreppet, i det här fallet – återigen – att individen ska kunna vara en del av kollektivet utan att begränsas av det. Barthes (1957/2013: 228-229) understryker att myter aldrig är diffusa; mytiska begrepp är alltid fyllda med en situation. Han skriver att ”[t]he fundamental character of the mythical concept is to be appropriated” (ibid., 229). En myts begrepp appliceras alltså på ett särskilt sätt i ett givet sammanhang. Begrepp är alltid historiskt relaterade och avsiktliga, och de utgör själva drivkraften bakom myters uppkomst. Det begrepp som behandlar individens frihet är alltså historiskt specifikt för vår tid och samhällskontext. Det är viktigt att poängtera att begreppet inte tillför någonting, vilket är fallet med det modellmässigt motsvarande immateriella innehållet på det första semiotiska planet – nej, begreppet förvränger endast vad som redan är där (Barthes, 1957/2013: 231), det är en sorts kondenserad kunskap som åberopas av formen (ibid., 232). När vi läser tecken tillskriver vi en viss mening hos dem, men när vi tar ett steg bakåt och ser meningen som form, är det som att vi ser samma mening men i ett väldigt specifikt ljus – någonting delvis bortom oss själva påverkar hur vi tolkar tecknen utan att förändra dem, men genom att förvränga dem. Däri har myten sin kraft; just eftersom begreppet inte förändrar något i de enskilda tecknen blir myten osynlig för den som inte analyserar den kritiskt, och därigenom framstår också mytens budskap som helt naturligt.

Det mytiska begreppets historicitet

Barthes (1957/2013: 228-229) poängterar alltså det faktum att mytiska begrepp alltid är knutna till historiska kontexter; myten om individens frihet kan således sägas vara specifik för vår tid och vårt samhälle. Denna poäng kan belysas vid närmare analys av Svenska kyrkan Västerås' text om vigslar.

Innehållsmässigt uttrycker vigseltexten en vilja att tillgodose det blivande brudparets preferenser, snarare än att förmedla traditioner eller konventioner som bör följas. Därigenom manifesteras individens prioritering över kollektivets. Drop in- respektive drive in-vigslar markerar på ett mytiskt plan att *mina* impulser bejakas. Yttre omständigheter såsom bokning och planering ska inte utgöra ett hinder för individens förutsättningar att styra över sitt liv – på samma sätt som jag ska ha möjlighet att leta upp en frisersalong och klippa mig *när jag vill* ska jag kunna gifta mig *när jag vill*. (I praktiken erbjuds drop in/drive in-handlingarna i Svenska kyrkan Västerås endast vid vissa tillfällen, men det är oväsentligt för just det här resonemanget, eftersom själva ideologin kommer till uttryck likväl.) Återigen hamnar emfasen på individen och dennas preferenser, vilket stödjer ideologin om dennas frihet.

Beck (1986/1998: 218) noterar att människans individualisering leder till att formerna för varseblivning blir ahistoriska. Han skriver:

Barnen känner inte längre till sina föräldrars livsomständigheter, för att inte tala om sina mor- och farföräldrars. Det innebär att tidshorizonten för varseblivning blir allt snävare, tills det i vissa fall kan gå så långt att *historia krymper ihop till (evig) samtid* och allting kretsar kring det egna jaget och det egna livet.

Viljan att från Svenska kyrkan Västerås' håll vilja prioritera individens önskningar, och framhålla möjligheten att tillgodose dessa, snarare än att förmedla historiska traditioner kan förstås mot bakgrund av Becks resonemang. I ett samhälle präglad av en tidsuppfattning som för det första är privat (ibid.) – individens perspektiv fokuseras snarare än kollektivets – och som också är begränsad till samtiden, framstår historiska traditioner som irrelevanta, om de över huvud taget uppmärksammas. När ”allting kretsar kring det egna jaget och det egna livet” (ibid.) blir vigselritualen en pusselbit i just mitt eget liv, istället för att vara en handling genom vilken jag fogas in i ett större sammanhang av tro och tradition. Det är ur detta samhällstillstånd, denna kontext, som begreppet om kollektivets begränsning till förmån för individens frihet är sprungen. I detta tydliggörs det som Barthes (1957/2013: 228-229) noterat, att det mytiska begreppet alltid är historiskt specifikt.

Beck (1986/1998: 218) skriver att individualiseringens följder är ”att människans liv frigörs från de givna mallarna och läggs i hennes egna händer, öppet och beroende av de egna besluten”. Vigslar, både i varianterna drop-in och drive-in, markerar vikten, eller närvaron av just ”de egna besluten”. Yttre omständigheter avgör inte längre när jag kan eller bör ingå äktenskap; så fort *jag* är redo att *fatta beslutet* finns möjligheten. Precis som jag med jämna mellanrum, utifrån mina egna omständigheter, fattar beslutet att klippa mig, ska jag – ja, bör jag – fatta beslutet om huruvida

jag ska gifta mig eller ej. Omständigheter bortom min kontroll styr inte huruvida jag ingår äktenskap eller ej. Vidare, när Svenska kyrkan Västerås skriver att ”vigseln [är] öppen för alla par, oavsett kön och när i livet du vill ta steget att gifta dig” (SvK Västerås 2018a), bekräftas också det som Beck (1986/1998:218) skriver, när han påpekar att ”människans liv frigörs från de givna mallarna”. I Västerås bejakas varken hetero- eller åldersnormer. Allt är upp till, och hänger på, individen.

Giddens (1992: 58) har myntat begreppet *rena relationer*, och dessa definieras som relationer för relationernas skull. Detta fenomen kan ses som en reaktion mot den traditionella synen på exempelvis äktenskap, där den typen av relation tidigare setts som ett medel för att nå ett mål (ekonomisk trygghet etcetera). Vidare har kärlek, sexualitet och äktenskap traditionellt sett varit starkt förknippade med varandra (ibid.). Rena relationer innebär emellertid att de förut så starka banden mellan dessa företeelser klipps av, och både kärlek och sexualitet kan uttryckas utanför äktenskapsramar. Individer kan numera ingå relationer *enkom för relationernas skull*, men också lämna desamma när dessa inte längre tillfredsställer de behov eller fyller de funktioner som de tidigare gjort. Individens autonomi som tydliggörs i begreppet om rena relationer får således detsamma att framstå som ett symptom av den generella tendensen till individualisering i samhället. Beck (1986/1998: 165-166) noterar dock att ”[ä]ven om många ungdomar tvivlar på idealbilden av äktenskapet och familjen eftersträvar majoriteten av dem *inte ett liv utan bindningar*” (ibid., 167). De rena relationerna fyller funktionen av att bibehålla möjligheten att så att säga binda sig, utan att individens autonomi står på spel.

Låt oss, apropå rena relationer, återgå till en av paragraferna på Svenska kyrkan Västerås’ webbsida (SvK Västerås 2018a, min kurs.):

I Svenska kyrkan är vigseln öppen för alla par, oavsett kön och när i livet *du* vill ta steget att gifta dig. Det viktiga är att två människor säger ja till varandra – och till kärleken.

Texten riktar sig väldigt tydligt till ett *du*. I ett samhälle präglad av rena relationer faller det sig självklart att det är individen specifikt som ska tilltalas i fråga om relationer eftersom det är denna och dennas preferenser som står i centrum. Vidare poängteras det att ”vigseln är öppen för alla par” (ibid.) vilket också rimmar väl med Giddens begrepp, eftersom han påpekar att rena relationer inte har någon specifik koppling till heterosexualitet (Giddens 1992: 63). Den rena relationen är enkel att ingå, kravlös och således inte heller förknippad med några särskilda tidsfrister, vilket Svenska kyrkan Västerås’ text blir ett eko av, genom att den påtalar att man kan gifta sig när som helst under livets gång.

Den rena relationen är emellertid inte problemfri. Giddens (ibid., 137) påpekar att det i själva dess struktur finns en motsägelse: för att denna kravlösa relation ska upprätthållas krävs ett engagemang, ett aktivt arbete från båda parter. Därmed framstår den rena relationen inte som särskilt kravlös längre. Giddens (ibid.) skriver:

To generate commitment and develop a shared history, an individual must give of herself to the other. That is, she must provide in word and deed, some kind of guarantees to the other that the relationship can be sustained for an indefinite period.

Ovanstående citat för tankarna till vigselritualen, eller till "[a]tt frivilligt gå in i en livslång gemenskap" (SvK Västerås 2018a) och "[a]tt lova varandra att göra allt för att den ska hålla" (ibid.). Vigselakten i Västerås erbjuder människor möjligheten att på ett både mytiskt och kraftfullt sätt, i ord och handling, förmedla ett budskap om trohet och självupppoffring *utan* att göra avkall på ideologin om individens frihet. Eftersom vigseln handlar om att "säga ja till kärleken" (SvK Västerås 2018a), och kärleksbegreppet definierats som naturligt förknippat med frihet (jag kommer behandla kärleksbegreppet och redogöra för dess definition i ett kommande avsnitt), kan vigselakten ses som att säga ja till min frihet samtidigt som jag ändå kan uttrycka en vilja att engagera mig i en exklusiv relation.

Beck (1986/1998: 122-123) redogör för en annan motsägelse, nämligen en som uppstår i konsekvenserna av dagens individualisering. Denna motsägelse består av att "*den enskilda individen blir själv en reproduktionsenhet av det sociala i livsvärlden*" (ibid., 123). För att finna trygghet i sin existens måste alltså individen anpassa sitt liv efter kollektivets spelregler. Detta har fått följder som institutionalisering och standardisering av levnadssätt (ibid.). Det är trots allt fortfarande så att människor vill ingå relationer och leva tillsammans, och det är också fortfarande så att det hör till kollektivets spelregler att sådana initiativ uppmärksammas med pompa och ståt. I ett samhälle präglad av individualisering måste emellertid allting vara anpassningsbart för individen (vare sig det rör sig om att köpa en ny telefon eller ordna en vigsel) och allting måste vara tillgängligt när individen vill (vare sig det rör sig om att skaffa sig en ny frisyr eller en ny livskamrat). Personlig anpassning och drop-in är dagens standard. Ideologin om individens frihet, som Svenska kyrkan Västerås på ett mytiskt sätt förmedlar, får en vigsel i Västerås att framstå som ett sätt att hantera den motsägelsefulla individualisering av samhället som bland andra Beck beskriver.

Genom att föra ett resonemang om så kallade *kruux* vill jag nu visa hur det enskilda tecknet *kärlek* kan få en specifik betydelse när det som form influeras av ett begrepp, och således också visa hur begrepp och form samspekar för att vissa definitioner av tecken ska framstå som mer naturliga än andra. Svenska kyrkan Västerås använder ordet *kärlek* på ett sätt som gör att ordet både harmonierar med och förstärker myten om individens frihet.

Vad är kärlek?

Kruxbegreppet är hämtat från Durant (2010: 27, 76) och syftar i det här fallet på specifika ord eller fraser vars mening eller betydelse kan bli föremål för debatt. Ett sådant krux kan vara ordet *kärlek*. Det förekommer ofta i de texter som den här rapporten undersöker, och kan på många sätt betraktas som ett slags rubrik för Svenska kyrkans verksamhet. Den relevanta frågan i det här sammanhanget är huruvida kärlek ska ses ur ett kollektivistiskt eller ur ett individualistiskt perspektiv; innebär kärleksbegreppets mening ett bejakande av individen eller av kollektivet?

För att myten om individens frihet ska upprätthållas krävs det att tecknet *kärlek* uppfattas ur det individualistiska perspektivet, nämligen som ett bejakande och bekräftande av en människas frihet, inklusive frihet från särskilda (betungande) krav; kollektivets normer får inte begränsa individen; *jag* måste prioriteras. Följande citat ur Nya Testamentet kan emellertid ställa till problem för en definition som låter kärleken prioritera *jaget*:

Genom att Jesus gav sitt liv för oss har vi lärt känna kärleken. Också vi är skyldiga att ge vårt liv för bröderna. (Första Johannesbrevet 3:16)

Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner. (Johannes 15:13)

Här påpekar författaren att det är genom självuppoffringen – genom det att prioritera någon annan framför mig själv – som kärleken blir uppenbarad. Vidare uttrycks ett krav, en skyldighet, för (åtminstone) dem som bekänner sig som Jesu efterföljare att ge sitt liv för andra. I denna kontext definieras alltså ordet *kärlek* på ett radikalt annorlunda sätt än definitionen som markerar individens frihet. Kärlek innebär i en biblisk kontext att prioritera *någon annan* snarare än sig själv; kärleken ses ur en kollektivistisk synvinkel, och den är således inte heller kravlös. Om en person med kristen trosuppfattning – eller med kunskap om och sympati för hur kärlek kontextualiseras i bibliska sammanhang – läser Svenska kyrkan Västerås' text är det sannolikt att hen tillför den här uppfattningen i sitt meningsskapande; Durant (2010: 72) poängterar uttolkarens roll i formationen av mening, som en kontrast mot tanken om att betydelser skulle vara helt och hållet inherenta i tecknen. Sker en kollektivistisk tolkning utgör kärleksbegreppet en direkt motsättning mot ideologin om individens frihet. Därför är det viktigt att Svenska kyrkan Västerås' texter läses på ett specifikt sätt, att vissa tolkningar premieras framför andra, om myten om individens frihet ska bevaras intakt.

Durant (ibid., 85-86) påpekar att så fort ett ord används i en specifik situation, avvisar det somliga betydelser medan det attraherar andra; vilka slutsatser en läsare drar om en texts eller ett teckens innebörd är avhängigt av kontexten. Detta påminner om den semiotiska principen om att tecken får sin mening delvis genom dess förhållande till andra tecken, vilket Durant (ibid., 68) ger exempel på i sin bok. Bignell (1997/2002: 13-14) lyfter också detta, och påpekar värdet av att analysera *sekvensen* för lingvistiska tecken i ett givet sammanhang. Låt oss därför granska följande mening (SvK Västerås Pride):

Välkommen på en inkluderande mässa som firar mångfalden och kärleken. Prideflaggan läggs över altaret och katedralen lyser upp i regnbågens färger. Visartisten och feministen Tina Wilhlemsson [!] och VFK, Västerås Feministiska kör, medverkar. Predikan av Rebecka Tudor.

Följande tecken – och dess ordningsföljd – är värda att notera: *inkluderande, mångfalden, kärleken, prideflaggan, feministen*. Tecknet *kärlek* föregås av två stycken tecken

som betecknar dels ett kollektiv (*inkluderande*) och dels många diskreta enheter (*mångfalden*). Därefter följer två tecken som betecknar olika typer av identitetspolitiska rörelser (*prideflaggan* och *feministen*). Kombinationen av ett tecken som betecknar många diskreta enheter och två tecken som betecknar identitetspolitiska rörelser gynnar ett individualistiskt perspektiv, eftersom enskilda enheters identitet betonas. Dessa tre tecken får tecknet som betecknar kollektivet att definieras som ett icke-exklusivt sådant; alla individer ska få plats inom detta kollektiv. *Kärleken* är placerad mitt i denna sekvens, och tecknen runtomkring blir således en form av ram för *kärleken*. Durant (2010: 86) skriver, som sagt, att så fort ett ord används i en given situation blir det mer resistent mot ett brett utbud av tolkningar, men samtidigt aktualiseras kontextuellt specifik kunskap hos läsaren, och ordet i fråga börjar därför dra till sig särskilda betydelser som det inte nödvändigtvis förknippats lika starkt med i andra sammanhang. I det här fallet får *kärleken* en väldigt tydlig identitetsrelaterad betydelse. Detta sker genom inramningen av övriga tecken som förknippas med identitet på olika sätt. Svenska kyrkan Västerås skriver att "[v]i firar Regnbågsmässa för att Guds *kärlek* gäller oss alla" (SvK Västerås Pride, min kurs.) – oavsett identitet – och på frågan om vad Prideparaden är skriver man (ibid.) följande:

Prideparaden är en glädjefylld och färgglad manifestation av kärlek och frihet, samt en demonstration för allas rätt att älska den man vill.

Formuleringen om "allas rätt att älska den man vill" (ibid.) ger emfas åt individens rätt till autonomi, samtidigt som den också förstärker länken mellan *kärlek* och identitetsfrågor. Genom att använda ordet *och* framstår för övrigt avsaknaden av motsättning mellan *kärlek* och *frihet* särskilt tydligt; det är helt naturligt och självklart att gruppera dem, de hör ihop. Vidare markeras länken mellan kärleksbegreppet och sexuell läggning särskilt starkt, eftersom Priderörelsen fokuserar på frågor om mänskliga rättigheter utifrån just sexuell läggning. Denna länk blir tydlig bland annat i rubriken för texten: *Pride – för kärleken* (SvK Västerås Pride). Ordet *kärlek* handlar därför nu främst om sexualitet och om den exklusiva relationen mellan två individer, snarare än om att vara något som skapar sammanhållning för ett större kollektiv. Eftersom sexuell läggning är något som berör individen snarare än kollektivet, och det är individens rätt att agera utifrån sin sexuella läggning man här demonstrerar för, präglas Svenska kyrkan Västerås' (ibid.) text av ett individualistiskt perspektiv. Den romantiska aspekten i kärleksbegreppet prioriteras också högre än andra. Man skriver att "[d]et är naturligt att ha drop-in vigslar under Pride, eftersom Pride är en festival som handlar om kärlek" (ibid.). Emfasen som sker i och med ordet *naturligt* positionerar läsaren på ett sätt som gör att hen förväntas i första hand förknippa ordet *kärlek* med romantik, snarare än exempelvis med medmännisklighet eller självuppoffring på icke-romantisk grund.

Kärlek är alltså relevant främst inom romantiska relationer, snarare än som ett uttryck för allmän medmännisklighet. En definitionsmässig skillnad framstår därmed mellan Svenska kyrkan Västerås' användning av kärleksbegreppet och hur det används i många bibliska texter, och det är just kontexten som avgör skillnaden.

Formuleringen "[a]llas rätt att älska *den man vill*" (ibid., min kurs.) betonar individens självbestämmande och rätt att göra sina egna val, och den kan upplevas som en kontrast i jämförelse med följande citat:

Ni har hört att det blev sagt: *Du skall älska din nästa* och hata din fiende. Men jag [Jesus] säger er: älska era fiender och be för dem som förföljer er. (Matteus 5:43-44)

I ovanstående textutdrag antyds ingen selektivitet, vad personer som kan vara föremål för kärlek beträffar. Tvärtom uppmanas läsaren att älska alla, och alltså inte bara den man vill. Men evangeliernas ursprungskontext gör det emellertid tydligt att det inte är den romantiska definitionen av kärlek som används i ovanstående utdrag, utan författaren talar om kärlek i medmänsklig bemärkelse: kärlek är något som för kollektivet samman. I och med hur kärleksbegreppet kontextualiseras i Svenska kyrkan Västerås' text om Pride (SvK Västerås Pride) står det också klart att de å sin sida inte använder kärleksbegreppet på ovanstående sätt, utan att de specifikt åkallar dess romantiska bemärkelse, och låter den definitionen få överhanden. En viss tolkning av kärleksbegreppet premieras medan andra inte belyses; det mytiska begreppet, vilket formen mottager, belyser tecknet ur en viss vinkel men inte ur andra.

Vänligen observera att kärleksbegreppet *på meningsnivå* (det första semiotiska planet) inte förändrats. Svenska Akademiens ordlista definierar *kärlek* som en "stark, osjälvisk vänskap" (Svenska 2018) och när Svenska kyrkan Västerås (SvK Västerås 2018a) exempelvis skriver, på sin sida om bröllop, att vigseln handlar om "att säga ja till kärleken", "[a]tt frivilligt gå in i en livslång gemenskap" och "[a]tt lova varandra att göra allt för att den ska hålla" så beskriver de något som skulle kunna betraktas som uttryck för just en stark, osjälvisk vänskap. Däremot betonas inte, som i fallet med Katolska kyrkans information om vigseln (KPN 2018b), att kärlek kräver "att människan sträcker sig utanför sig själv och ger av sig själv till andra". I detta fall markeras den självupppoffrande aspekten. Vidare poängterar Katolska kyrkan (ibid.) att "[d]et är ur makarnas kärlek som familjen föds" och att makarna, genom att ta emot barn och bilda familj, "utför en uppgift som är av avgörande betydelse för samhällets och mänsklighetens fortbestånd". Medan Katolska kyrkan premierar ett kollektivistiskt perspektiv och belyser de krav som kärleken ställer på den människa som vill leva i den, ägnar Svenska kyrkan Västerås betydligt mindre textutrymme åt den aspekten, och prioriterar ett individualistiskt perspektiv. Båda institutioners användning av ordet *kärlek* ryms dock inom Svenska Akademiens definition av kärleken som en stark, osjälvisk vänskap. Myten om individens frihet, som präglar Svenska kyrkan Västerås, betonar emellertid den egna personens agens – också i förhållande till kärleksbegreppet – och får denna betoning att framstå som mer naturlig än andra. Återigen: myten har inte förändrat något, endast förvrängt. Eftersom myten inte handgripligen tar tag i språket förblir den osynlig.

Sammanfattningsvis låter alltså det mytiska begreppet (om att individen inte ska begränsas av kollektivet) Svenska kyrkan Västerås tala om kärlek på ett sätt som framhåller *en* särskild definition av kärleksbegreppet (att det är *jag* som är i fokus snarare än *någon annan*, individen och inte kollektivet), men på ett sätt som gör att ingen

skulle ifrågasätta det. Det upplevs som självklart. På det mytiska planet ser vi hur begreppet låter oss märka vissa betydelse i tecknet *kärlek* och förbise andra.

Ordet *kärlek* har en central roll i Bibeln. Svenska kyrkan nationellt skriver att "[e]nligt luthersk tradition har Bibelns budskap, dess centrum och grundnorm en kritisk funktion gentemot traditionen. Bibelns grundnorm har formulerats i det dubbla kärleksbudet [att älska Gud och din nästa som dig själv]" (Svenska kyrkan 2018b). Eftersom det dubbla kärleksbudet definieras som en grundnorm kan kärleken ses som ett okränkbart värde i kristna sammanhang, vilket legitimerar Svenska kyrkan Västerås' användning av kärleksbegreppet oavsett hur det definieras. Svenska kyrkan poängterar emellertid att inte "allting i kristen etik 'reduceras' till kärleksbudet" (ibid.) och menar vidare att "[f]örst i en kreativ dialog mellan Bibeln, traditionen och nutida människors upplevelser och erfarenheter blir bibeltexterna ett verkligt tilltal" (ibid.). Texterna på Svenska kyrkan Västerås' webbplats antyder att de sätter ett stort värde på den kreativa dialogen.

Individen i risksamhället

Ett mytiskt begrepp kan ha flera olika former. Barthes (1957/2013: 230) skriver att en hel bok kan ses som betecknare för ett enda begrepp, i syfte att exemplifiera detta, att det kan finnas många olika uttryck för ett och samma innehåll. På så sätt kan alla analyserade texter från Svenska kyrkan Västerås' webbplats ses som flera former för ett och samma begrepp. I alla texter som den här rapporten behandlar får individen och dennas preferenser diskursivt hög status. Tillsammans utgör de olika texterna former som i sin helhet betecknar det stora begreppet: myten om individens frihet. Jag ämnar nu visa detta genom att analysera Svenska kyrkan Västerås' texter om dop, konfirmation och begravning.

Jag har i tidigare avsnitt om vigsel och Pride visat hur Svenska kyrkan Västerås kontextualiserat kärleksbegreppet som naturligt förknippat med bejakandet av individuell frihet, och med frågan om individuell identitet. Tack vare den intertextualitet (jfr Ledin & Moberg, 2010: 155) som uppstår mellan texterna på Svenska kyrkan Västerås' webbplats – i kraft av att de helt enkelt hör till en och samma webbplats – blir den definitionen relevant även i **texten om dop**. Det står att "[d]u är alltid älskad" (SvK Västerås 2018b) – ordet *alltid* implicerar en fortsättning: *oavsett vad du gör eller vad som händer med dig*. Det rör sig således om en villkorslös kärlek, som innebär att individen är fri att leva sitt liv så som hen vill utan att hen någonsin riskerar att falla utanför rollen som objekt för kärlek. Den mening som avslutar texten, "[d]u är älskad *som du är*" (ibid., min kurs.), markerar att individen inte behöver anpassa sig efter kollektivets normer och konventioner – du är *inte* älskad på grund av *vad du gör*, utan *som du är*. Budskapet om den villkorslösa kärleken är centralt i den kristna övertygelsen, vilket ger Svenska kyrkan Västerås' användning av kärleksbegreppet – i egenskap av just kyrka – legitimitet. I Första Johannesbrevet 4:10 står det att "[d]

etta är kärleken: inte att vi har älskat Gud utan att han har älskat oss" och i detta positioneras också människan som objekt (mottagare) för kärlek, och kärleken beskrivs som oberoende av människans handlingar. Det här harmonierar väl med hur kärleksbegreppet används i texten om dop (SvK Västerås 2018b). Det mytiska begreppet om individens frihet låter alltså tvåtusen år av tro och tradition bevaras helt och hållet intakt, *samtidigt* som mytens egenskaper lämnar utrymme för en nutida och samhällsmässigt specifik ideologi.

Beck (1986/1998: 213) framhåller det faktum att det finns inneboende motsägelser i individualiseringsprocessen. Även om människor inte längre tvingas anpassa sig till "traditionella bindningar och försörjningsrelationer" (ibid.) reses nu andra krav, nämligen de som "ställs på arbetsmarknaden och i en tillvaro som konsument, med den standardisering och de kontroller som detta medför" (ibid.). Individens är alltså inte helt frigjord från kollektivet, utan tvingas fortfarande förhålla sig till det men på nya sätt. Denna spänning mellan individ och kollektiv finns också på Svenska kyrkan Västerås' webbsida. När de (SvK Västerås 2018b, mina kurs.) skriver "[t]radition, tro eller en möjlighet att *samlas* till fest och tack[!] för en ny *familjemedlem*" lyfts kollektivet fram, samtidigt som det ständigt återkommande temat om möjligheten att personligt anpassa dopgudstjänsten framhäver individen. Kollektivets potentiellt negativa inverkan på individens autonomi neutraliseras emellertid med hjälp av den inramning som kärleksbegreppet tillför; dopet är ett medel för individen att bli en del av kollektivet – att känna samhörighet – utan att för den sakens skull göra avkall på den individuella friheten, eftersom kärleksbegreppet definierats som ett bejakande av individens fri- och rättigheter. Kärleken fyller därmed en viktig funktion i denna ekvation. Vidare kan dopet ses som ett uttryck för en "solidaritet av rädsla" (Beck, 1986/1998: 69), vilken kännetecknar risksamhället. Citatet ur Christina Lövestams psalm, "[i]ngenting i världen kan skilja ifrån människan kärleken som dopet bär" (SvK Västerås 2018b) markerar att oavsett vilka risker världen utanför innebär, så är den kärlek som individen mottager i dopet beständig. Rädslan för den värld som (i många fall) det nyfödda barnet ska ge sig ut i bekräftas, men den kollektivistiska aspekten som dopet också ger uttryck för, framhäver solidariteten inför denna rädsla.

Ett återkommande tema i **texterna om konfirmation och ungdomsverksamhet** kan sägas vara identitetsproduktion. Blivande konfirmander uppmanas att tro på sig själva, skapa sina egna svar och låta själva konfirmandtiden bli en form av identitetsskapande genom att profilera den på olika sätt. Detta kan förstås mot bakgrund av Becks (1986/1998: 159) observation:

Idag är det många som talar i andra, med nödvändighet vagare ordalag om att "förverkliga sig själva", "finna sitt eget, sanna jag", som "inte vill fastna" och som har "personlig utveckling" som målsättning. [...] Förändringen är tydligast hos den yngre generationen [...].

I ett samhälle präglad av individualisering blir också den individuella identiteten ett viktigt projekt (utöver individens del av en kollektiv identitet). Beck (ibid.) skriver att "[k]onsekvensen av detta är att människan allt mer hamnar i en ond cirkel av tvivel på och ifrågasättande av sig själv och jakt på bekräftelse", vilket Svenska kyrkan

Västerås (SvK Västerås 2018d) tycks vara medvetna om, då de uppmanar sina blivande konfirmander att tro på sig själva. Deras inställning kan även ses som ett symptom av det som Giddens (2003/2010: 57) beskriver: "[j]agidentiteten är något som måste skapas och återskapas i en mer aktiv utsträckning än tidigare", och han fortsätter genom att notera den växande populariteten hos terapeutiska och rådgivande instanser. Svenska kyrkan Västerås kan ses som en sådan instans, vilket jag också återkommer till i ett stycke om begravningar.

Vidare noterar Beck (ibid., 218) att individualisering leder till "att livet blir mer 'självreflexivt'; det socialt förutbestämda levnadsloppet förvandlas till ett liv som man själv skapar" och att "[i] det individualiserade samhället måste individen, för att inte ständigt förfördelas, lära sig att betrakta sig själv som centrum för sina handlingar, som ett planeringskontor för sitt eget liv" (ibid., 219). Svenska kyrkan Västerås uppmantrar ett sådant perspektiv med emfas: vad som erbjuds blivande konfirmander är en möjlighet att (inom ramarna för kyrkans verksamhet) lägga bitarna i det pussel som ska komma att bli individens liv – och det är individen själv som både väljer bitarna och hur de ska sammanfogas. Man måste inte vara med på allt och man behöver inte tro på Gud.

"Hos oss är *du* välkommen precis som du är" (ibid., mina kurs.) förmedlar myten om det icke-exklusiva och icke-normativa kollektivet. Individen (*du*) är välkommen till kollektivet (*oss*) utan att behöva anpassa sig efter några särskilda konventioner. Länken till kärleksbegreppet är inte svag; i texten om Pride (SvK Västerås Pride) uppmanar man de som vill ta del av möjligheten till drop in-vigsel att komma "som ni är", och Caroline Khylbäck förklarar att "Guds kärlek gäller oss alla, oavsett vem vi är, var vi kommer ifrån, vilken sexuell läggning eller könsidentitet vi har" (ibid.). Och som sagt, till ungdomsverksamheten är man också välkommen precis som man är. Den villkorslösa kärleken sipprar således igenom även i texten om konfirmation, utan att explicita tecken som *kärlek* förekommer.

I **texten om begravning** uttrycks en vilja att hjälpa och att vara ett stöd för den närmast anhöriga. Detta kan förstas mot Becks (1986/1998: 106) resonemang om rädsla: i risksamhället blir förmågan att hantera rädsla och otrygghet av yttersta vikt, vilket ställer större krav på de olika typer av institutioner som arbetar med detta (utbildning, terapi och politik). Svenska kyrkan kan sägas vara en sådan institution, på det terapeutiska planet. Risken att en gång dö ter sig än så länge oundviklig, men Svenska kyrkan Västerås (SvK Västerås 2018e) erbjuder åtminstone möjligheten till "en akt av kärlek och respekt för den som vi förlorat" och de påpekar att begravningsgudstjänsten också är "något att hämta kraft ur för anhöriga". Svenska kyrkan tillför en sorts stabilitet i en otrygg situation. Vidare kan också begravningen, precis som i fallet med dop, ses som ett uttryck för en solidaritet av rädsla (för att tala med Beck) eftersom människor *samlas* kring något som många känner en rädsla inför: döden.

Sammanfattningsvis kan alltså de kyrkliga ritualerna ses som medel för individen att hantera det samhälle vi nu befinner oss i, vare sig det handlar om att "finna sig själv", känna samhörighet utan att ge upp sin egen frihet eller att hantera rädsor och osäkerheter. Således kan Svenska kyrkan Västerås' ritualer i nuvarande form – så som de beskriver dem – betraktas som uttryck för samhällelig individualisering.

Istället för kungen?

Den här rapporten kan konstatera följande: det går att skönja en anpassning från Svenska kyrkan Västerås' håll till det individualiserade samhälle som bland andra Beck (1986/1998) och Giddens (1992, 2003/2010) beskriver. Myten om individens frihet präglar texterna från Västerås. De olika ritualerna (dop, konfirmation, vigsel och begravning) presenteras på ett sådant sätt att det teologiska innehållet prioriteras lägre, till förmån för logistik och praktiska frågor. Detta kan givetvis vara ett uttryck för en vilja att kommunicera strategiskt: det är viktigt att den som läser texten om exempelvis dop får veta hur ritualen går till och hur hen gör för att boka tid och plats; man vill inte överösa de nyblivna föräldrarna med teologiska resonemang, utan vara välkomnande; man vill inte skrämman iväg den förvirrade tonåringen som helst vill undvika läger, men som ändå funderar på det där med konfirmation; man vill motarbeta stereotypa föreställningar om kyrkans inställning till homosexualitet, och utöver sin kommunikation om just ritualer vill Svenska kyrkan förmedla att man är med i samhällets uppmärksammande av identitetspolitiska frågor. Det kan finnas många anledningar till att Svenska kyrkan Västerås skriver som de gör på sin webbplats. Oavsett framstår de onekligen som öppna och välkomnande, och som moderna – kanske till och med postmoderna.

Men om det explicit religiösa fått mindre fokus, har då kyrkan förlorat sin roll i samhället? Nej, det behöver inte vara så. Kyrkan tycks ha en dragningskraft i dess förmåga att tillföra ceremonialitet och högtidlighet till minnesvärda stunder. Möjligen skulle detta kunna diskuteras i termer av att kyrkan har ett stort ceremoniellt kapital (jfr Broady, 1988, apropå hans redogörelse för den bourdieuska sociologin som handlar om olika typer av kapital). När Kristianstad i Skåne firade 400 år som stad bjöds den svenske kungen in för att hålla tal (Kungahuset 2018), vilket kan ses som ett sätt att på ett särskilt högtidligt sätt markera Kristianstads historia och framtid, eller att förhöja den ceremoniella aspekten av evenemanget. Det kan också finnas en efterfrågan på ceremonialitet i enskilda människors liv, och Svenska kyrkan är för närvarande mer tillgänglig än kungafamiljen – kyrkan har ju till och med drop-in ibland. Istället för att viga av kungen med pompa och ståt kan det tidlösa kyrkorummet med lätthet tillföra en anda av högtidlighet. Ur just detta perspektiv skulle man kunna se Svenska kyrkan Västerås som en skalinstitution (jfr Giddens, 2003/2010: 66) i vilken man på olika sätt kan fira individens frihet under särdeles högtidliga former. I det individualiserade samhället uttrycker Svenska kyrkan en vilja att möta människor och deras efterfrågan på ceremonier och ritualer för att markera milstolpar i livet.

Svenska kyrkan möter också människors terapeutiska behov. I ett samhälle som ständigt påminner om vikten av att hitta respektive förverkliga sig själv kan det vara svårt att veta vilken riktning man ska gå i, när kompassnålen befinner sig i ett läge av konstant rotation och alla traditionella kartor tycks vara daterade. I synnerhet Svenska kyrkan Västerås' texter om konfirmation för tankarna åt det här hållet. Ur detta perspektiv blir Svenska kyrkan någon form av kollega till alla de kuratorer, psykologer och karriärcoacher som det övriga samhället har att erbjuda.

Möjligen skulle man kunna se Svenska kyrkan Västerås som ett steg på vägen mot en postmodern kyrka; en arena för den socialkonstruktivistiskt lagda människan att skapa sig själv och sin verklighet, och att bekräfta sig själv inför sig själv, och för det icke-exklusiva kollektivet. Möjligen är också detta att ta i. Än så länge tycks just Västerås vara ett unikt exempel på detta fenomen, men Svenska kyrkan nationellt har trots allt låtit dörren stå öppna för en sådan utveckling. Det som blivit uppenbart i denna analys är att när samhället förändras, förändras även Svenska kyrkan. Det sker inte överallt och på en gång, men det tycks finnas pionjärer på lokal nivå som vill ta med kyrkan in i det postmoderna samhället.

Den låga halten teologi på Svenska kyrkan Västerås' webbplats, i förhållande till andra församlingar, ter sig vara en tämligen naturlig följd av den postmoderna riktningen. Den kristna övertygelsen, dess historia, teologi och idétradition kan endast presenteras i den mån den inte inkräktar på individualiseringen som råder i övriga samhället. Men på samma sätt som identitetsproduktion är av yttersta vikt för individen, är den också det för Svenska kyrkan Västerås; man gör inte avkall på identiteten som kristen kyrka – tvärtom. Här spelar kärleksbegreppet en central roll. Kärleken används som ett okränkbart värde som därför inte heller kan ifrågasättas. Med kärleken som rubrik kan Svenska kyrkan Västerås på ett kraftfullt sätt anknyta till den kristna tron och dess historia, *samtidigt* som kärleken kan legitimera myten om individens frihet, och låta kyrkan vara en del av det postmoderna samhället. Och i det postmoderna samhället behöver du inte tro eller tycka på något speciellt sätt. Du är välkommen som du är.

Referenser

Litteratur

Alla bibelcitater är hämtade ur Bibel 2000.

- Alvstad, Erik. 2010. "Encounters Between Believers and Non-believers In a Symbolic Universe: Religious Dialogue and Controversy on the Internet" i *Nordic Journal of Religion and Society*. 23:1. 71-86.
- Barthes, Roland. 1957/2013. *Mythologies*. New York: Hill and Wang. [Översättning: Richard Howard & Anette Lavers.]
- Bazeley, Pat. 2013. *Qualitative Data Analysis: Practical Strategies*. London: SAGE Publications.
- Beck, Ulrich. 1986/1998. *Risksamhället: På väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos. [Översättning: Svenja Hums. Ursprunglig titel: *Risikogesellschaft: Auf dem Weg in eine andere Moderne*.]
- Berger, Peter L. 1969. *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*. New York: Anchor Books.
- Bignell, Jonathan. 1997/2002. *Media Semiotics: An Introduction*. Manchester: Manchester University Press.
- Bischofberger, Erwin. 2009. *Katolska kyrkan i fickformat*. Stockholm: Veritas Förlag.
- Björkvall, Anders. 2012. "Visuell textanalys" i Göran Bergström & Kristina Boréus (red.). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Upplaga 3:4. Lund: Studentlitteratur. 307-352.
- Broady, Donald. 1988. "Kulturens fält. Om Pierre Bourdieus sociologi" i *Masskommunikation och kultur*. NORDICOM-Nytt/Sverige. 1-2. 59-88.
- Cheong, Pauline Hope; Poon, Jessie P. H.; Huang, Shirlena; Casas, Irene. 2009. "The Internet Highway and Religious Communities: Mapping and Contesting Spaces in Religion-Online" i *The Information Society*. 25. 291-302.
- Dahlgren, Peter. 2000. "Vad säger medierna och vad betyder de?" i Gunilla Jarlbro (red.). *Vilken metod är bäst – ingen eller alla? Metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur. 75-100.

- Durant, Alan. 2010. *Meaning in the Media: Discourse, Controversy and Debate*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.). 2010. *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Upplaga 2:2. Lund: Studentlitteratur.
- Fay, Brian. 1996. *Contemporary Philosophy of Social Science: A Multicultural Approach*. Malden: Blackwell Publishing.
- Flanagan, Kieran. 1991. *Sociology and Liturgy: Re-presentations of the Holy*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire, London: The Macmillan Press.
- George S. J., Gordon. 1956. "The Sociology of Ritual" i *The American Catholic Sociological Review*. 17: 2. 117-130.
- Giddens, Anthony. 2003/2010. *En skenande värld: Hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. Upplaga 2. Stockholm: SNS Förlag. [Översättning: Ingemar Karlsson. Ursprunglig titel: *Runaway world*.]
- Giddens, Anthony. 1992. *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love & Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.
- Ledin, Johanna & Moberg, Ulla. 2010. "Textanalytisk metod" i Mats Ekström & Larsåke Larsson (red.). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Upplaga 2:2. Lund: Studentlitteratur. 153-177.
- Sandberg, Helena & Thelander, Åsa. 2000. "Hur nära kan man tillåta sig att komma? Att pendla mellan närhet och distans i forskningsprocessen" i Gunilla Jarlbro (red.). *Vilken metod är bäst – ingen eller alla? Metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur. 198-221.
- Schultze, Quentin J. 1996. "Evangelicals' Uneasy Alliance with the Media" i Daniel A. Stout & Judith M. Buddenbaum (red.). *Religion & Mass Media: Audiences & Adaptations*. Thousand Oaks: SAGE Publications. 61-73.

Empiri och digitala källor

Dagen 2018

<http://www.dagen.se/nyheter/rekordmanga-gar-ur-svenska-kyrkan-brist-pa-trovanligast-1.1093252> (Hämtad 2018/05/12)

KPN 2018a (Katolska Pedagogiska Nämnden. *Dopet: Frågor och svar*. 2014/2015.)

<https://www.katolskakyrkan.se/media/1462/10604-ha-fte-dopet-swe-korr-2015-06-12.pdf> (Hämtad 2018/05/23)

KPN 2018b (Katolska Pedagogiska Nämnden. *Vi ska gifta oss: Frågor och svar om katolsk vigsel*. 2012.)

<https://www.katolskakyrkan.se/media/1080/gifta-oss-sv-webb.pdf>

(Hämtad 2018/05/23)

Kungahuset 2018

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/aktuellahandelser/2014/aktuellt2014/kungaparetbesokerkristianstad400ar.5.5c58ab1145278c0bc416ccf.html> (Hämtad 2018/05/22)

Signum 2018

<http://signum.se/religionen-massmedierna-och-liberalerna/> (Hämtad 2018/05/12)

Svenska 2018

<https://svenska.se/saol/> [Sökord: kärlek] (Hämtad 2018/05/07)

Svenska kyrkan 2018a

<https://www.svenskakyrkan.se/statistik> (Hämtad 2018/05/12)

Svenska kyrkan 2018b

<https://internwww.svenskakyrkan.se/verksamhet/hbtq-kompetens/teologi> (Hämtad 2018/04/02)

SvK Hässleholm 2018a

<https://www.svenskakyrkan.se/hassleholm/vigsel> (Hämtad 2018/04/19)

SvK Hässleholm 2018b

<https://www.svenskakyrkan.se/hassleholm/begravning> (Hämtad 2018/04/19)

SvK Hässleholm 2018c

<https://www.svenskakyrkan.se/hassleholm/dop> (Hämtad 2018/04/19)

SvK Hässleholm 2018d

<https://www.svenskakyrkan.se/hassleholm/konfirmation> (Hämtad 2018/04/19)

SvK Högalid 2018a

<https://www.svenskakyrkan.se/hogalid/vigsel-och-valsignelse> (Hämtad 2018/04/19)

SvK Högalid 2018b

<https://www.svenskakyrkan.se/hogalid/dop> (Hämtad 2018/04/19)

SvK Malmö 2018a

<http://svenskakyrganmalmo.se/livets-handelser/vigsel-att-gifta-sig/> (Hämtad 2018/04/19)

SvK Malmö 2018b

<http://svenskakyrganmalmo.se/livets-handelser/dop/planera-ett-dop/> (Hämtad 2018/04/23)

SvK Malmö 2018c

<http://svenskakyrganmalmo.se/ungdom-konfirmation/konfirmation/sa-har-gar-det-till/> (Hämtad 2018/04/23)

SvK S:t Matteus 2018a

<https://www.svenskakyrkan.se/matteus/brollop> (Hämtad 2018/04/19)

SvK S:t Matteus 2018b

<https://www.svenskakyrkan.se/matteus/dop> (Hämtad 2018/04/19)

SvK Västerås 2018a

<https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/brollop> (Hämtad 2018/04/02)
SvK Västerås 2018b

<https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/dop> (Hämtad 2018/04/12)
SvK Västerås2018c

<https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/konfirmation-och-ungdom> (Hämtad 2018/04/12)
SvK Västerås 2018d

<https://svenskakyrkan.se/vasterasstift/app/isdt/faq> (Hämtad 2018/04/12)
SvK Västerås 2018e

<https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/begravning> (Hämtad 2018/04/17)
SvK Västerås Hen

<https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/nyheter/jesus---hen> (Hämtad 2018/04/24)
SvK Västerås Pride

<https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/pride> (Hämtad 2018/04/02)
SvK Västerås Språk

<https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/nyheter/hur-talar-vi-om-gud> (Hämtad 2018/04/12)

Publikationer från Medie- och kommunikationsvetenskap Lunds universitet

Beställning och aktuella priser på: www.lu.se/media-tryck/bokfoersaljning
Böckerna levereras mot faktura.

Lund Studies in Media and Communication (ISSN 1104-4330)

- 4 Åsa Thelander, *En resa till naturen på reklamens villkor*
216 sidor ISBN 91-7267-125-4 (ak. avh. 2002)
- 5 Ulrika Sjöberg, *Screen Rites: A study of Swedish young people's use and meaningmaking of screen-based media in everyday life* 314 sidor ISBN 91-7267-128-9 (ak. avh. 2002)
- 6 Charlotte Simonsson, *Den kommunikativa utmaningen: En studie av kommunikationen mellan chef och medarbetare i en modern organisation*
272 sidor ISBN 91-7267-131-9 (ak. avh. 2002)
- 7 Mats Heide, *Intranät – en ny arena för kommunikation och lärande*
244 sidor ISBN 91-7267-130-0 (ak. avh. 2002)
- 8 Helena Sandberg, *Medier & fetma: En analys av vikt*
297 sidor ISBN 91-7267-170-X (ak. avh. 2004)
- 9 Michael Karlsson, *Nätjournalistik – En explorativ fallstudie av digitala mediers karaktärsdrag på fyra svenska nyhetssajter*
240 sidor ISBN: 91-7267-212-9 (ak. avh. 2006)
- 10 Jakob Svensson, *Kommunikation Medborgarskap och Deltagardemokrati – En studie av medborgarutskotten i Helsingborg*
302 sidor ISBN 978-91-628-7512-1 (ak. avh. 2008)
- 11 Malin Nilsson, *Att förklara människan – Diskurser i populärvetenskapliga tv-program*
252 sidor ISBN 91-7267-296-X (ak. avh. 2009)
- 12 Michael Krona, *Från orsak till verkan – Berättarstrategier i Sveriges Televisions inrikespolitiska nyhetsförmedling 1978-2005*
305 sidor ISBN 978-91-628-7876-4 (ak. avh. 2009)
- 13 Sara Hamquist, *Dagspress, sport och doping – Mediaskandaler i ett samtida Sverige 250 sidor* ISBN 978-91-628-7979-2 (ak. avh. 2009)
- 14 Inger Larsson, *Att bygga broar över kulturgränser – Om svenskars kommunikation med icke-svenskar* 231 sidor ISBN 91-7267-312-5 (ak. avh. 2010)
- 15 Marja Åkerström, *Den kosmetiska demokratin – En studie av den politiska diskursiva praktiken i Sjöbo och Ystad* 261 sidor ISBN 91-7267-324-9 (ak. avh. 2010)
- 16 Veselinka Möllerström, *Malmös omvandling från arbetarstad till kunskapsstad – En diskursanalytisk studie av Malmös förnyelse*
243 sidor ISBN 978-91-7473-171-2 (ak. avh. 2011)
- 17 Tina Askanius, *Radical Online Video – YouTube, video activism and social movement media practices* 260 sidor ISBN 978-91-7473-393-8 (ak. avh. 2012)
- 18 Susanna Magnusson, *Att säkerställa att vi är välkomna: om organisationers strategiska kommunikation och förtroendeskapande arbete i det mångkulturella samhället.* 204 pages. ISBN 978-91-7623-207-1 (2014)

- 19 Jacob Stenberg, *The Communicative State: political public relations & the rise of the innovation hype in Sweden*. 266 pages. ISBN 978-91-7623-737-3 (2016)
- 20 Joanna Doona, *Political comedy engagement: Genre work, political identity and cultural citizenship*. 256 pages. ISBN 978-91-7623-895-0 (2016)
- 21 Nils Holmberg, *Effects of online advertising on children's visual attention and task performance during free and goal-directed internet use - A media psychology approach to children's website interaction and advert distraction* 212 pages. ISBN 978-91-7753-052-7 (2016)
- 22 Carolina Martínez, *Targeting children online: Young internet users and producers in the commercial media environment* 268 pages ISBN 978-91-7753-012-1 (2017)

Media and Communication Studies Research Reports (ISSN 1404-2649)

- 1998:1 Linderholm, Inger *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En första utvärdering av ett informationsprojekt om förbättrat trafikbeteende till förmån för miljön, på uppdrag av Vägverket* 104 sidor ISBN 91-89078-50-0
- 1999:1 Linderholm, Inger *Självt Säker 1996, 1997 och 1998: En utvärdering av tre års trafiksäkerhetskampanj riktad till unga trafikanter i Skaraborgs län* 54 sidor ISBN 91-89078-73-X
- 1999:2 Jarlbro, Gunilla *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En andra utvärdering av ett Community Intervention-projekt på uppdrag av Vägverket* 51 sidor ISBN 91-89078-90-X
- 2000:1 Jarlbro, Gunilla *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En tredje utvärdering av ett Community Intervention-projekt på uppdrag av Vägverket* 42 sidor ISBN 91-7267-023-1
- 2001:1 Palm, Lars *Istället för höjda bensinskatter? En analys av projektet "Miljöanpassad trafik i Vetland"* 50 sidor ISBN 91-7267-104-1
- 2001:2 Palm, Lars & Marja Åkerström *Vem utmanade vem? En utvärdering av projektet "Utmanarkommunerna"* 56 sidor ISBN 91-72667-106-8
- 2001:3 Jarlbro, Gunilla *Forskning om miljö och massmedier: En forskningsöversikt* 35 sidor ISBN 91-7267-112-2
- 2003:1 Jarlbro, Gunilla *Manliga snillen och tokiga feminister: En analys av mediernas rapportering kring tillsättningen av professuren i historia vid Lunds universitet våren 2002* 35 sidor ISBN 91-7267-145-9
- 2004:1 Jarlbro, Gunilla *Mellan tonårsfylleri och prisvärda lädviner: En analys av pressens rapportering av alkohol första halvåret 1995, 1998 och 2003* 45 sidor ISBN 91-7267-172-6
- 2004:2 Olsson, Tobias *Oundgängliga resurser: Om medier, IKT och lärande bland partipolitiskt aktiva ungdomar* 122 sidor ISBN 91-7267-176-9
- 2005:1 Olsson, Tobias *Alternativa resurser: Om medier, IKT och lärande bland ungdomar i alternativa rörelser* 122 sidor ISBN 91-7267-194-7
- 2006:1 Sandberg, Helena *"Välkommen till professor Godis" – En studie om reklam, ohälsosam mat och barn* 97 sidor ISBN 91-7267-223-4
- 2006:2 Ringsjord, Britt-Marie *"Fotboll är livet ☺" – En studie om fotbollstjejer och TV-sport* 142 sidor ISBN 91-7267-224-2

- 2007:1 Olsson, Tobias & Danielsson, Martin *Webbplatser som medborgarliga resurser – En explorativ studie av den politiska webben*
122 sidor ISBN 91-7267-228-5
- 2007:2 Rudefelt, Karin *Unga medborgares bloggande som demokratiskt deltagande*
104 sidor ISBN 91-7267-232-3

Media and Communication Studies Working Papers (ISSN 1404-2630)

- 1998:1 Bengtsson/Hjorth /Sandberg/Thelander *Möten på fältet: Kvalitativ metod i teori och praktik* 150 sidor ISBN 91-89078-34-9
- 1998:2 Jonsson, Pernilla & Lars Uhlin *Digital-TV: Inte bara ettor och nollor. En mångdimensionell studie av digital-TV i allmänhetens intresse*
113 sidor ISBN 91-89078-41-1
- 1999:1 Sandberg, Helena & Åsa Thelander *När miljökrisen är här: Fallet Hallandsåsen – människors oro, deras upplevelser av myndigheters agerande och medias roll* 114 sidor ISBN 91-89078-71-3
- 1999:2 Åkerström, Marja *Internet och demokratin* 100 sidor ISBN 91-89078-86-1
- 1999:3 Sjöberg, Ulrika *I dataspelens värld: En studie om hur barn använder och upplever dataspel* 89 sidor ISBN 91-89078-98-5
- 2000:1 Heide, Mats *Metateorier och forskning om informationsteknik*
92 sidor ISBN 91-7267-005-3
- 2000:2 Jonsson, Pernilla & Lars Uhlin ... *och nu blir det digital-TV!: Vision och verklighet bland vanligt folk* 80 sidor ISBN 91-7267-016-9
- 2008:1 Jarlbro, Gunilla & Rübsamen, Michael *Dissad och missad – Funktionshinder i Sveriges Television* 50 sidor ISBN 91-7267-253-6

Förtjänstfulla examensarbeten i MKV

- 2008:1 Charlotte Anderberg & Leo Eriksson *Kära doktorn... – En analys av genusrepresentationerna i sjukhusserierna Grey's Anatomy och House*
43 sidor ISBN 91-7267-253-6
- 2008:2 Henrique Norman & Fredrik Svensson *It's a Man's Man's Man's World – En studie av kvinnans gestaltning i svenska musikmagasin* 46 sidor ISBN 91-7267-277-3
- 2009:1 Jörgen Gotthardsson & Mikael Lahti *Snurr på interaktionen: Kommunikation, makt och miljö* 51 sidor ISBN 91-7267-297-8
- 2011:1 Jenny Hermansson & Louise Sallander *I evigt minne ljusst bevarad – En kvalitativ studie av minnesgrupper på Facebook* 46 sidor ISBN 91-7267-333-8
- 2014:1 Fredrik Miegel & Fredrik Schoug (red) *Uppsatsboken* 282 sidor ISBN 978-91-981614-0-3
- 2014:2 Gustav Persson *Protestens politiska plats – En kritisk diskursanalys av pressens rapportering från två protester i det offentliga rummet* 50 sidor ISBN 91-7267-361-3
- 2014:3 Ulrika Kjörling *SVT-folk och MMA-panik – Reproduktionen av kampsportsproblemet*
48 sidor ISBN 91-7267-362-1
- 2014:4 Karin Värnberg *Den långa vägen till Vita Huset – En kvalitativ textanalys av The Daily Shows bevakning av 2008 års amerikanska presidentval* 40 sidor ISBN 91-7267-363-X

- 2014:5 Emma Vigh & Ida Wallin *Normbrytande eller normbegränsande? – En kvalitativ innehållsanalys av TV-serien Girls ur ett genusperspektiv* 38 sidor ISBN 91-7267-364-8
- 2014:6 Maria Christensson *Uppkopplad och avtrubbad – Om hur vardagens medieanvändande påverkar den sociala responsiviteten* 53 sidor ISBN 91-7267-366-4
- 2014:7 Fredrik Edin *The Message is the Medium – Luffarsäkra bänkar ur ett ideologiskt perspektiv* 60 sidor ISBN 91-7267-371-0
- 2014:8 Sanna Friemer *”Du kan inte kallas hora utan anledning, inte när alla skriver det” – Unga tjejers identitetsskapande och upplevelser av trakasserier och näthat på sociala medier* 48 sidor ISBN 91-7267-372-9
- 2015:1 Josefin Waldenström och Tilda Wennerstål *#kämpamalmö – Mobilisering, reaktivitet, gemenskap* 48 sidor ISBN 978-91-7267-377-9
- 2015:2 Isa Chen *Ren mat, smutsig politik? – Medborgarengagemang i den naturliga matens namn* 49 sidor ISBN 978-91-7267-378-6
- 2015:3 Dag Torén *Mediakriget – En diskursteoretisk studie om demokrati, journalistik och social sammanhållning i en fragmenterad digital offentlighet* 69 sidor ISBN 978-91-7267-379-3
- 2015:4 Henrik Vilén *Spel på användarnas villkor – Datorspelet Counter-strike och dess omringande modifieringskultur* 46 sidor ISBN 978-91-7267-381-6
- 2015:5 Christine Sandal *Historia genom magen – Autenticitet och äckel i Historieätarna* 62 sidor ISBN 978-91-7267-382-3
- 2016:1 Magnus Johansson *I den digitala sandlådan – Vår tids virtuella leksaker i ljuset av social responsivitet* 44 sidor ISBN 978-91-981614-1-0
- 2016:2 Rebecca Risén *Bortom kravallstaketet -en kritisk diskursanalys av nyhetsmediernas rapportering kring maskerade demonstranter i antirasistiska och antifascistiska demonstrationer* 53 sidor ISBN 978-91-981614-2-7
- 2017:1 Tina Askanius (ed.) *Excellent MSc Dissertations 2016 Media and Communication Studies, Lund University* 310 sidor ISBN 978-91-981614-3-4
- 2017:2 Charlee Petersson & Johanna Ottosson. *Den nakna sanningen om en blottande censur - Om algoritmisering och fyrkantig disciplinering på Facebook.* 55 sidor ISBN 978-91-7267-392-2

Övrigt

Att skriva uppsats: Råd, anvisningar och bedömningskriterier inför uppsatsarbetet på MKV 203 och MKV 104 37 sidor ISBN 91-89078-49-7

